

Saksaan suuntautuvan opiskelijan opas

Riikka Salmi

Tekijä(t) Riikka Salmi	
Koulutusohjelma Liiketalouden koulutusohjelma	
Opinnäytetyön otsikko Saksaan suuntautuvan opiskelijan opas	Sivu- ja liitesivumäärä 29 + 14
Opinnäytetyön otsikko englanniksi Guidebook for students specialising to German business area	
<p>Tässä työssä tarkastellaan monikulttuurisuutta Saksan ja Suomen esimerkkien kautta. Opinnäytetyö on suunnattu Haaga-Helian DAS-opintopolun suorittajille, vaihto-opintoja harkitseville sekä muille Saksan kulttuurista sekä liike-elämästä kiinnostuneille. Tarkoitus opinnäytetyön kirjoittamiselle oli kannustaa opiskelijoita suuntautumaan opinnoissaan Saksan liiketoiminta-alueelle, sillä Saksa on Suomelle merkittävä kauppakumppani, joten kahden maan välistä kulttuuriosaamista tarvitaan.</p> <p>Työn teoriaosuudessa keskitytään ensin yleisesti kulttuurien määritelmiin, monikulttuuriseen kommunikointiin, sekä näiden haastavien tilanteiden ratkomiseen. Yleisen teorian jälkeen katse kohdistetaan tarkemmin Saksaan: Liike-elämän tilanteeseen, ulkomaalaisten asemaan, Suomen ja Saksan välisiin kulttuureihin sekä koulujärjestelmään. Aiheet on rajattu vastaamaan Saksasta kiinnostuneen yleistiedon vähimmäisvaatimuksia.</p> <p>Produkti on vastaavalle kohderyhmälle tuotettu tietopaketti Saksaan liittyvistä käytännön asioista. Siihen on koottu informaatiota tukemaan myös www-osoitteita, joiden avulla yleiskatsauksen tekemä produktia voi helposti täydentää lisätiedoilla.</p> <p>Kulttuuri on monimuotoinen ja jatkuvasti kehittyvä käsite. Monikulttuurisessa toiminta-alueella hyvin pärjätäkseen vaaditaan toimijalta sekä erinomaista kulttuurillista että kielellistä osaamista.</p>	
Asiasanat Saksa, monikulttuurisuus, kansainvälisyys, suomalainen Saksassa	

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Aiheen valinta ja rajaus	1
1.2	Tavoitteet ja kohderyhmä	1
2	Polkuopinnot Haaga-Helia-ammattikorkeakoulussa	3
2.1	Yleistä polkuopinnoista.....	3
2.2	DAS-polku (Deutschland, Austria, Schweiz)	3
3	Monikulttuuriset yhteisöt	5
3.1	Kulttuurien määrittelyä.....	5
3.2	Organisaatiokulttuurit	6
3.3	Kulttuurillinen älykkyys	7
3.4	Monikulttuurinen kommunikointi	7
3.5	Kulttuurien painopisteitä	8
4	Saksa talousalueena	11
4.1	Katsaus Saksan talouselämään	11
4.2	Saksan merkitys Suomen liike-elämälle	12
4.3	Suomen merkitys Saksan liike-elämällä	13
5	Ulkomaalaisena Saksassa	14
5.1	Gastarbeiter – vierastyöläiset 50- ja 60-luvuilla.....	14
5.2	Nykypäivän tarve maahanmuutolle	15
5.3	Ulkomaalaiset prosentteina	15
5.4	Integrointi ja sopeuttaminen Saksaan	16
5.5	Eriarvoisuus ja vastustus.....	17
6	Kansalliset kulttuurit Saksassa ja Suomessa	20
6.1	Tyypillisiä saksalaisia piirteitä.....	20
6.2	Tyypillisiä suomalaisia piirteitä	23
7	Koulujärjestelmä Saksassa	26
7.1	Alemmat asteet ja peruskoulu	26
7.2	Korkeakoulut ja yliopistot.....	27
8	Yhteenveto ja pohdinta	29
	Lähteet	30
	Liitteet.....	35
	Liite 1. Produkti	35

1 Johdanto

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu kannustaa opiskelijoitaan kansainvälistymään ja tarjoamalla tähän erilaisia vaihtoehtoja, joista yksi konkreettinen esimerkki on saksankieliselle talousalueelle liittyvä DAS-polkuopintojen kokonaisuus. Kansainvälistyvässä maailmassa eri kulttuurien ja kansallisuuksien ymmärtäminen onkin äärimmäisen arvokas taito.

1.1 Aiheen valinta ja rajaus

Opinnäytetyön aihe valikoitui omakohtaisesta kiinnostuksesta Saksaa ja sen kieltä sekä kulttuuria kohtaan. Käytyäni useita kursseja saksan kieliopintoja ja suoritettuanani sekä työharjoittelun että vaihto-opinnot Saksassa, on myös opinnäytetyön aiheen liittäminen Saksaan luonnollinen valinta DAS-polun suorittajalle.

Opinnäytetyössä tutkitaan monikulttuurisuutta ja kulttuurien ominaisuuksia, esimerkkejä ja painopisteitä Saksasta ja Suomesta keräten. Teoriaosuuden kirjoittamisessa yhdistetään sekä kotimaista että ulkomaista lähdeaineistoa, sekä niin painettua kirjallisuutta kuin Internet-lähteitäkin.

Teoriaan valittiin aiheita monikulttuurisuudesta, jotta Saksan ja Suomen välisistä kulttuureista ja tavoista kiinnostunut opiskelija saa kerättyä yleistä viitekehystä kulttuurien toiminnasta. Muiden aiheiden avulla Saksasta kiinnostunut opiskelija saa hyvän yleiskatsauksen Saksaan liittyvistä yleistietoon kuuluvista teemoista.

Opinnäytetyötä kirjoittaessa keskeisiä kysymyksiä olivat muun muassa:

Mitä tulee huomioda, jotta pärjää monikulttuurisissa kohtaamisissa?

Millaisia eroja on suomalaisten ja saksalaisten kulttuurillisesti tyypillisessä toiminnassa?

Millainen on ulkomaalaisten asema laajalti monikulttuurisessa Saksassa?

1.2 Tavoitteet ja kohderyhmä

Opinnäytetyön tavoitteena on lisätä DAS-polkuopintojen tunnettavuutta opiskelijoiden keskuudessa, tarjoamalla selkeän ja tiiviin infopakettin Saksasta kiinnostuneille opiskelijoille. Produktina valmistuneen oppaan avulla käytännön kokemuksista ammennettua tietoa on tarjolla jo ennen Saksaan lähtöä ja näin voisi sekä polun suorittamista, että käytännön elämää saksankielisellä liiketoiminta-alueella aiheesta kiinnostunut opiskelija suunnitella etukäteen.

Tarkoitus oppaan kirjoittamiselle oli kannustaa ja lisätä tietoisuutta HAAGA-HELIAN opiskelijoille mahdollisuuksistaan kansainvälistymiseen ja saksan kielen sekä kulttuurin erikoisosaamisen hankkimiseen. Näkökulma aiheeseen on koko prosessin läpi kolmijakoinen, sillä lopullisen produktin tarkoituksena on hyödyttää sekä vaihto-opinnoista, työharjoittelusta että valmistumisen jälkeisestä tilanteesta Saksassa kiinnostuneita opiskelijoita.

Produktin kohderyhmänä ovat ennen kaikkea ensimmäisen vuoden opiskelijat, jotta polun suorittaminen saataisiin heti alusta alkaen tiiviiksi osaksi henkilökohtaista opintosuunnitelmaa. Polkuopintojen aloittaminen opintojen myöhemmässäkin vaiheessa on kuitenkin mahdollista.

2 Polkuopinnot Haaga-Helia-ammattikorkeakoulussa

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu listaa yhdeksi tavoitteistaan ammattitaitoisten tradenomien kouluttamisen, joilla on vähintään yksi erityinen syventävien opintojen tarjoama osaamisalue, esimerkiksi markkinointi tai laskentatoimi. Näiden pakollisten suuntautumisvaihtoehtojen ohella opiskelijoille tarjotaan mahdollisuuksia kerätä tutkintoonsa erityisosaamista tietyltä liiketoiminnan alueelta tai kielialueelta niin sanottujen opintopolkujen avulla. (Haaga-Helia ammattikorkeakoulu 2013, 4-5.)

2.1 Yleistä polkuopinnoista

Ollakseen hyväksyttävä, tulee valitun opintopolun koostua vähintään 15 opintopisteen tutkintoon hyväksyttävien opintojen kokonaisuudesta. 45 opintopistettä tai enemmän suoritettuaan opiskelija voi pyynnöstään saada lisäksi Haaga-Helian laatiman todistuksen opintopolkunsa mukaisen erikoisosaamisen saavuttamisesta. (Haaga-Helia ammattikorkeakoulu 2013, 4-5.)

Opintopolkujen kautta opiskelijalle tarjotaan mahdollisuus tutkintokokonaisuutensa yksilölliseen suunnitteluun, tarjoten samalla systemaattisen suunnan erikoistua opiskelijaa itseään kiinnostavalle aihealueelle. Parhaimmillaan opintopolkua valitaan jo heti opintojen alkaessa, jolloin sen suunnittelu ja suorittaminen onnistuu mahdollisimman vaivattomasti. Näin vaaditut kokonaisuudet saadaan ongelmitta mahdutettua ammattikorkeakoulututkinnon 210 opintopisteeseen. Opintopolun tarkoitus ei ole pidentää tutkintoa tai lisätä opiskelijan työtaakkaa. (Haaga-Helia ammattikorkeakoulu 2013, 4-5.)

Tällä hetkellä tarjottuja toimialakohtaisia polkuja ovat pankki-, vakuutus- ja kiinteistöalan polut. Kielialueisiin keskittyviä vaihtoehtoja ovat DAS-polku, Venäjä- sekä Pohjoismainen polku. Yrittäjyyteen kannustetaan yrittäjyyspolun, urheiluliiketoiminnanpolun sekä kauppiasyrittäjyyspolun avulla. (Haaga-Helia ammattikorkeakoulu 2013, 4-5.)

2.2 DAS-polku (Deutschland, Austria, Schweiz)

DAS-polun valinnut opiskelija keskittyy erikoistumaan saksankielisen liiketoimintaympäristön toimintaan. Tässä yhteydessä saksankielisellä liiketoimintaympäristöllä tarkoitetaan ennen kaikkea Saksaa, Itävaltaa sekä Sveitsiä, joista DAS-lyhenne onkin muodostettu. Polkua suorittaessaan opiskelija kehittää työelämää hyödyttäviä kansainvälisiä yhteistyöverkostoja, sekä oppii ymmärtämään saksankielisen liiketoimintaympäristön tärkeimmät pelisäännöt ja toimintaperiaatteet. (Haaga-Helia ammattikorkeakoulu 2013, 9.)

Kielitaito ja sen kehittäminen ovat myös olennaisessa osassa polkua suoritettaessa, jotta liiketoiminnan harjoittaminen saksankielisessä liiketoimintaympäristössä olisi ylipäänsä mahdollista. Ollakseen menestyksenkäs kyseisen kielialueen markkinoilla toimiessa, ovat riittävät kielelliset ja kulttuuriset valmiudet välttämättömiä. (Haaga-Helia ammattikorkeakoulu 2013, 9.)

DAS-polkuopinnot rakennetaan opiskelijan henkilökohtaisen kiinnostuksen ja mahdollisuuksien mukaiseksi, vähintään 45 opintopisteen muodostamaksi erikoistumisopintojen paketiksi. Valitsemalla saksan pakolliseksi vieraaksi kielekseen, voi opiskelija hyväksyttää useita opintopisteitä kieliopinnoina sekä tutkintoonsa, että polun vaatimaan pistekertymään näin kuitenkin varsinaista työmääräänsä lisäämättä. Haaga-Helian tarjonnasta löytyy kieliopintoja perusteista aina liike-elämän sanaston jatkokurssille. (Haaga-Helia ammattikorkeakoulu 2013, 9.)

Hyväksyttäviä suorituksia voidaan haalia myös saksankielisen alueen liiketoimintaan liittyvillä kursseilla tai ajankohtaisseminaareihin osallistumalla. Intensiiviviikoilla tarjotaan myös satunnaisesti mahdollisuuksia lähteä esimerkiksi Saksaan kielikurssille tai tutustumaan kulttuuriin, näin samalla keräten käytännön kokemusta paikan päältä kohdemaasta. (Haaga-Helia ammattikorkeakoulu 2013, 9.)

Konkreettisin keino tutustua saksankielisen alueen kieleen ja kulttuuriin ovat opiskelijavaihto, työharjoittelu sekä saksankieliseen liiketoimintaan liittyvän opinnäytetyön kirjoittaminen. Suorittamalla sekä muutamia kursseja kieliopintoja, että opiskelijavaihdon saksankielisellä alueella, on DAS-polun vaatiman pistekertymän suorittaminen täysin mahdollista ilman opintojen viivästymistä tai työtaakan varsinaista lisäämistä. (Haaga-Helia ammattikorkeakoulu 2013, 9.)

DAS-opintopolun suorittamisella on tutkintotodistuksen ohessa saatavan diplomin lisäksi myös muita konkreettisia hyötyjä: monipuolinen kielitaito on arvokas ominaisuus kansainvälistyvissä Suomessa ja mahdollinen ulkomaanjakso tukee väitettä opiskelijan monikulttuurisesta osaamisesta erinomaisesti. DAS-polun suorittaminen on esimerkiksi hyvä puheenaihe työhaastattelussa muista kandidaateista erottumiseen.

3 Monikulttuuriset yhteisöt

Monikulttuurisuuden käsitteelle ei ole täysin yksiselitteistä terminologiaa ja näkemykset käsitteen tulkinnasta ovatkin usein erilaisia ja jopa hieman epäselviä. Lisäksi aiheen ollessa äärimmäisen ajankohtainen, kehittyä sen sisältö ja merkitys myös jatkuvasti. Monikulttuurisessa yhteisössä vaadittujen toimenpiteiden viitekehys tulee siksi luoda jokaisen yhteisöä koskevan kulttuurin kautta. (Moninet 2011; Rothlauf 2012. 28-29.)

Monikulttuurisuuteen liittyviä teemoja ovat esimerkiksi minä- ja maailmankuva, elämäntattomuus ja arvot, ympäristö, historia, vuorovaikutustaidot sekä kulttuurikäsitteet. Tärkeää monikulttuurisuudessa on ihmisten välinen tasa-arvo, aito kohtaaminen ja läsnäolo, suvaitsevaisuus, vuorovaikutus sekä eri kulttuurien tasa-arvoisuus samanaikaiselle olemassaololle. (Moninet 2011; Rothlauf 2012. 29.)

Ulkomaille lähtevän tulee osata valmistautua monikulttuuristen ihmisten kohtaamiseen. Vaikka kohdemaan kulttuuri olisi jo hyvin hallussa, on melko varmaa, että törmäyksiä on silti odotettavissa. Kun perustiedot tyypillisimmistä ongelmista monikulttuurisissa yhteisöissä on ymmärretty, on alku vieraassa ympäristössä varmasti helpompi ja sopeutuminen yksinkertaisempaa.

3.1 Kulttuurien määrittelyä

Kulttuureita voidaan määritellä ja kategorisoida esimerkiksi etnisen taustan perusteella, organisaatiokulttuureiksi, vähemmistökulttuureiksi tai alakulttuureiksi. Tyypillistä on myös, että kansallisuus ja kulttuuri eivät välttämättä kohtaa, sillä vaikka kansat ovat aikojen kuluessa usein muodostuneet samankaltaisten kulttuurillisten piirteiden ympärille, muotoutuvat ne kuitenkin nykyaikaisessa yhteiskunnassa myös useiden muiden tekijöiden kautta. Thomas ja Inkson (2003, 24.) määrittelevät seuraavien tekijöiden kautta näkemyksensä kulttuurista, jota voidaan soveltaa kaikkiin edellä mainittuihin kulttuurin muotoihin.

Kulttuurin erityispiirre on jo määritelmänsäkin kautta sen jakaminen vain tietyn ryhmän kesken. Tyypillisesti sen sisältö ja todellinen ymmärtäminen ei ole mahdollista ryhmän ulkopuolisille, sillä kulttuuri voidaan nähdä ”mentaalisenä ohjelmointina”. Yhteinen kulttuuri mahdollistaa ryhmän jäsenten välisen astetta intiimimmän kommunikoinnin, nimenomaan yhteisten, vain kulttuuripiirin sisäisten jäsenien kesken jaettujen ominaispiirteiden vuoksi. (Thomas & Inkson 2003, 24-25.)

Kulttuuri on opittua ja kestävä, joka on rakentunut ajan saatossa systemaattisesti oppimalla toisten jäsenten kanssa vuorovaikutuksessa olemalla. Jotkin kulttuurin rakenteet ovat sidottu yhteiskunnallisiin rakenteisiin esimerkiksi uskonnon kautta, toiset perustuvat ns. isältä-pojalle opitun mallin kautta. Monet näistä rakenteista ovat näkymättömiä. (Thomas & Inkson 2003, 25-26.)

Kulttuuri vaikuttaa vahvasti käytökseen ja omaa kulttuuria ja sen tyypillisiä käytöstapoja onkin usein vaikea paeta. Koska monet kulttuurilliset piirteet ovat tiedostamattomia, tulee niitä vahvistettua haluamattaankin. Toisaalta esimerkiksi monet maahanmuuttajat ovat eläviä todisteita siitä, miten uuteen ympäristöön sopeutuessaan joidenkin osien menettäminen omasta kulttuurillisesta käytöksestä tai ajattelusta on mahdollista, samalla kun henkilö omaksuu uuden kulttuurinsa piirteitä omaan elämäänsä, näiden viedessä synnynnäisiltä tapojen omaamaa tilaa. (Thomas & Inkson 2003, 26-27.)

Kulttuuri tulisikin siis määritellä sellaisten ominaisuuksien kautta, joita kyseisen kulttuurin jäsenet arvottavat tärkeimmäksi ja joihin he vakaasti uskovat. Kulttuuri on ennen kaikkea tietynlainen, opittu tapa reagoida tilanteisiin ja uusiin ihmisiin. Kulttuuri on jatkuvasti muuttuva ja eläväinen käsite. (Mole 2004, 19.)

3.2 Organisaatiokulttuurit

Tunnettu organisaatiokulttuurien tutkija Edgard H. Schein toteaa tutkimuksissaan, että tyypillinen virhe sopivaa määritelmää organisaatiokulttuureille hakiessa on liiallinen yksinkertaistaminen. Organisaatiokulttuuria ei voida määritellä vain yrityksen toimintatavaksi, palkitsemisjärjestelmäksi tai esimerkiksi perusarvoiksi, sillä nämä esimerkit kaikki kyllä ovat sen ilmentymiä, mutta mikään niistä ei ole yksinään riittävän kattava määritelmä. Schein määrittelee käsitteen ennemminkin monitasoisena järjestelmänä, jonka jokainen taso tulee ymmärtää ja hallita, jotta kulttuuria voidaan tulkita oikein. (Schein 2009, 30.)

Ensimmäinen taso organisaatiokulttuureissa on nimeltään artefaktit. Ne ovat tasoista helpoiten havaittavia, sillä artefakteihin kuuluvat kaikki mitä ympäristöstä voi havaita kuulemalla, näkemällä ja tuntemalla. Artefaktit ovat yksinkertaisia tunnistaa ja määritellä, mutta pelkästään havainnoimalla ei kuitenkaan voida tulkita, mitä varsinaisesti tapahtuu ja miksi. Artefakteja ovat esimerkiksi havainnoitavan tilan arkkitehtuuri, yrityksen pukukoodi tai yleinen ilmapiiri. (Schein 2009, 31-32.)

Havainnointia laajentamalla päästään seuraavalle tasolle, jossa olennaista on kysyminen. Artefaktit eivät välttämättä ole aina suorassa yhteydessä yrityksen strategioihin, päämääriin ja filosofioihin. Ilmaistut arvot eivät aina näy päällepäin, vaan niiden selvittämiseksi on tärkeää tutustua kohteen toimintaan pintaa syvemmin. Kaksi yritystä voivat olla esimerkiksi ilmapiiriltään ja henkilökunnalta oletetulta pukeutumistyyliiltä täysin erilaiset, mutta silti molemmat kokevat samankaltaiset arvot omikseen. (Schein 2009, 32-33.)

Kaikista syvin taso kulttuurijärjestelmässä ovat pohjimmaisets perusolettamukset. Ne ovat omistajalleen itsestään selviä ja usein tiedostamattomia, yleisiä uskomuksia, käsityksiä, tunteita ja ajatuksia. Näitä ymmärtääkseen täytyy kohteeseen perehtyä jo huomattavasti syvemmin. Olennaista on tutustua esimerkiksi yrityksen kyseessä ollessa alkuperäisten perustajien ja johtajien näkemyksiin, niihin käsityksiin joiden kautta yritys on saatu rakennettua menestyksekkääksi. Näiden kolmen tason yhteisvaikutuksella on jo mahdollista määritellä kulttuurin käsite riittävän kattavasti. (Schein 2009, 33-34.)

3.3 Kulttuurillinen älykkyys

Harjoitettaessa liiketoimintaa monikulttuurisella toiminta-alueella, on niin sanottu kulttuurillinen älykkyys yksi perusvaatimuksista toimivan kaupankäynnin onnistumiselle. Thomas & Inkson (2003, 19-20) määrittelevät kulttuurillisen älykkyyden kolmitasoisien mallin avulla:

1. Knowledge (ymmärtäminen) – miten monikulttuurinen ilmiö toimii käytännössä
2. Mindfulness (huomiointikyky) – tilanteen havainnointi- ja tulkintakyvyt
3. Behaviour (käytös) – käytöksen sopeuttaminen tilanteeseen sopivaksi

Mallin kolme eri osa-alueetta ovat tiiviisti linkittyneitä toisiinsa. Kulttuurillisesti älykkäällä ihmisellä on riittävät taustatiedot kohteena olevasta kulttuurista, jolloin heidän tulkintansa kaikilla kolmella tasolla on jo avustettua, sillä he ovat tietoisia siitä, mitä tarkkailla monikulttuurisen kaupankäynnin tai sosialisoinnin tapahtuessa. Kulttuurillinen älykkyys on myös yhteydessä henkilön sosiaalisiin taitoihin – sosiaalisuuden alalla epävarmojen ihmisten tapauksessa kulttuurillisen kompetenssin kehittäminen edistää todennäköisesti myös henkilön muita sosiaalisia taitoja sekä itsevarmuutta. (Thomas & Inkson 2003, 20-21.)

3.4 Monikulttuurinen kommunikointi

Monikulttuurisissa yhteisöissä tapahtuvalle kommunikoinnille on yhteisen kielen löytäminen ehdotonta, sillä ilman vastapuolen sanojen ymmärtämistä, ei kommunikointi lähtökohdaisesti ole edes mahdollista. Pelkkä kielellinen taito ei kuitenkaan riitä, vaan ehdottomana edellytyksenä kulttuurien välisessä viestinnässä on myös kulttuurituntemus; vierasta kulttuuria tulisikin tarkastella samaan tapaan kuin vierasta kieltä – sekä kieli että kulttuuri vaa-

tivat huolellista opettelemista ja molemmat ovat välttämättömiä elementtejä monikulttuurisissa yhteisöissä onnistuneen yhteistyön takaamiseksi. (Fintra 1994, 73, 97.)

Kun yhteinen kieli on löytynyt, tulee tarkastelussa siirtyä kommunikoinnin muihin osaluokkiin. Puhuminen ei koskaan ole pelkkää sanojen peräkkäin asettelemista, vaan olennaisista on myös puhetapa. Äänenvoimakkuus, äänen korkeuden vaihtelu eli intonaatio, puheen tauot ja muut rytmit ovat lähes yhtä suuressa vastuussa viestin kuljettamisessa kuin itse sanat. Nämä puheeseen vaikuttavat tekijät ovat usein kulttuurisidonnaisia, vaikka tietysti myös henkilöstä riippuvaa vaihtelua tietyn kulttuurin sisälläkin esiintyy. (Fintra 1994, 28-29; Thomas & Inkson. 101-103.)

Kommunikoinnin ja kielellisen ilmaisun ohella merkittävässä asemassa on myös nonverbaalikka tai ”sanaton kieli”, jonka kautta ihminen lähettää niin sanotusti salattuja signaaleja. Signaalit vastaanottavalta henkilöltä vaaditaan oikeanlaista tulkintakykyä, sillä signaalit ovat vaikeaselkoisesti selitettävissä. Monikulttuurisissa tilanteissa tätä vaadittua osaamista ei kuitenkaan löydy, jolloin kulttuurien kolarit ovat väistämättömiä. Esimerkiksi kulttuurille sopiva etäisyys toisesta ihmisestä, katsekontaktin pituus tai käytöstavat käyntikortteja vaihdettaessa ovat tyypillisiä tilanteita, joissa eri kulttuurin edustajat saattavat toimia hyvinkin erilaisin tavoin. (Rothlauf 2012, 213.)

Olennainen osa nonverbaalikkaa on myös kehonkieli ja esimerkiksi käsimerkit, joita tulkitaan maakohtaisesti jopa päinvastaisilla merkityksillä. Jälleen tärkeää olisi osata tunnistaa nämä usein melko huomaamattomat ja pienetkin signaalit jonka kautta niiden merkitysten purkaminen ja ymmärtäminen olisi mahdollista. Tietämättömyys voi johtaa peruuttamattomiin virhearvioihin, joiden seuraukset monikulttuuriselle liiketoiminnalle voivat olla erittäin epämiellyttäviä. (Rothlauf 2012, 219-223.)

3.5 Kulttuurien painopisteitä

Yksi kulttuurille ominaisten painopisteiden mukaan tehty luokittelu on Edward Hallin tunnetuksi tekemä käsite matalan ja korkean kontekstin kulttuureista. Luokittelu voidaan nimetä myös sen mukaan, miten suorasti tai epäsuorasti kulttuurille tyypillinen kommunikointi tapahtuu. (Nieminen 2014, 35.)

Korkean kontekstin maissa tärkeää on niin sanottu rivien välistä lukemisen taito, sillä tässä myös suhdekeskeiseksi nimetyssä tyyliässä tärkeää ovat ryhmän sisäiset suhteet, kanssakäyminen ja yleinen tunnelma. Keskustelussa painotetaan tunteiden välittämistä ja puhetta tukeva elekieli ja ilmehtiminen on joskus jopa sanoja tärkeämmässä asemassa.

Suhdekeskeisten kulttuurien edustajiksi on yleisesti nimetty muun muassa Italia, Espanja ja Ranska sekä Aasian kulttuureista erityisesti Japani. (Nieminen 2014, 36-37; Zentrum für interkulturelles Management 2015.)

Matalan kontekstin, eli asiakeskeisen kommunikaation tunnuspiirteet ovat päinvastaiset korkeaan kontekstiin nähden. Matalan kontekstin kulttuureille tärkeää ovat sanat ja välitetyn sanoman ydinsisältö. Keskustelu tapahtuu suoraviivaisesti ja ilman turhaa tulkinnanvaraakaan, sillä keskustelun tarkoitus on yksinkertaisesti informaation jakaminen ja tiedon välittäminen eteenpäin mahdollisimman tehokkaasti. Tyypillisiä asiakeskeisiä kulttuureja ovat Pohjoismaat Suomi mukaan lukien sekä esimerkiksi Saksa ja Yhdysvallat. (Nieminen 2014, 35; Zentrum für interkulturelles Management 2015.)

Toinen Hallin kehittämä menetelmä perustuu monokronisten ja polykronisten kulttuurien jakoon, jota Richard Lewis on jatkokehittänyt jakamalla kulttuurit kolmeen eri ryhmään: yksiulotteisiin, moniulotteisiin ja reaktiivisiin kulttuureihin. (Lewis 1995, 32-33.)

Yksiulotteisesti toimiville kulttuureille tyypillistä on vain yhteen toimintoon kerrallaan keskittyminen: asia viedään loppuun suunnitteluprosessista viimeistelyyn ja vasta sen jälkeen alkaa seuraavien toimintojen suunnittelu ja mietintä. Tärkeää onkin tällä hetkellä korkeimman prioriteetin saanut tehtävä. Luonteenpiirteiltään yksiulotteiset ovat useimmiten kärsivällisiä ja hiljaisia, sekä ennemminkin sisäänpäin kääntyneitä kuin erityisen puheliaita. Tiedonhaku perustuu painettuihin faktoihin ja toiminta on muutenkin työkeskeistä ja sovittujen toimintatapojen mukaista. Loogisuus ja järjestelmällisyys on arvostettua ja odotettua käytöstä. (Lewis 1995, 33-35; Zentrum für interkulturelles Management 2015.)

Polykroniset, eli moniulotteiset prosessoivat mielellään useampaa tehtävää tai toimenpiteitä samanaikaisesti. He ovat muutenkin tottuneet epätasaisiin aikatauluihin ja suunnitelmiin, joiden seurauksena keskittymisen herpaantuminen ja lievä epäjärjestelmällisyys ovat todennäköisiä ja tavanomaisia tilanteita. Kylmän asiakeskeisyyden sijaan tärkeää on panostaa suhteisiin esimerkiksi työyhteisössä, sillä moniulotteisen kulttuurin edustajat ovat useimmiten ihmiskeskeisiä ja ulospäin suuntautuneita, puheliaita ihmisiä. Keskustelukulttuuri näkyy myös tiedonhaussa, joka tapahtuu useimmiten suullisesti muilta kysellen, sillä kirjalliset muistiot ja muut jäykiksi koetut materiaalit eivät saa suurta suosiota. (Lewis 1995, 33-35; Zentrum für interkulturelles Management 2015.)

Yksiulotteisiin kuuluvia kulttuureita ovat muun muassa saksalaiset ja skandinaavit, jotka kokevat suuria vaikeuksia moniulotteisten eteläeurooppalaisten tai eteläamerikkalaisten kanssa toimiessaan. He kokevat moniulotteisesti käyttäytyvien kulttuurien edustajat

useimmiten kaoottisiksi, tunnevaltaisiksi ja epäjärjestelmällisiksi ihmisiksi. Kulttuurien ja tapojen törmäykset yksi- ja moniulotteisesti toimivien välillä ovatkin varsin ymmärrettäviä, sillä käsitykset esimerkiksi ajankäytöstä tai tilan haltuunotosta ovat usein jopa päinvastaisia. Järjestelmällistä saksalaista ärsyttää, kun ranskalainen muuttaa suunnitelmiaan yhtäkkiesti tai ei osaa kertoa tarkkaa aikataulua suunnitelmilleen. Ranskalaiselle sen sijaan saksalaisen toiminta näyttää luultavasti täysin liioitellun jäykältä. Molemmat kokevat toimivansa oikein, sillä tilannetta katsellaan oman kulttuurin luoman viitekehyksen kautta. (Lewis 1995. 33-35; Zentrum für interkulturelles Management 2015.)

Lewisin kolmas määritelmä kulttuurien luokitteluun on nimeltään reaktiivinen tai kuunteleva kulttuuri. Nimi tulee juuri reaktiivisten kulttuurien edustajien erinomaisista kuuntelijan taidoista; tyypillistä ovat myös vaiteliaan ja huomaavaisen luonteenpiirteet. Reaktiiviset ovat kyllä ihmiskeskeisiä, mutta pyrkivät aina välttämään yhteydenottoa, joten keskustelukumppanin keskeyttäminen ei tunnu heille ominaiselta. Aggressiivisuus on äärimmäisen harvinaista, sillä hiljainen ja tyyni olotila ovat usein luontevampia. (Lewis 1995, 35-36.)

Reaktiivisia kulttuureita ovat muun muassa Japani, Kiina ja Korea. Euroopasta reaktiiviseksi tunnustetaan vain suomalaiset, vaikka toisaalta myös ruotsalaisilla ja briteillä on taipumusta hyödyntää kuuntelevaa mallia sopivan tilaisuuden tullen. (Lewis 1995, 36.)

Yksi- ja moniulotteisiin verrattuna reaktiiviset ovat kommunikoinnissaan huomattavasti pidättyvämpiä ja aloitteenteko on harvinaista, sillä sen suhteen koetaan suurta epävarmuutta. Suosituin kommunikointitapa on tyyliltään monologi – tauko – mietiskely – monologi. Siinä missä reaktiiviset pitävät taukoja keskusteluissa merkityksellisinä ja kunnioitusta osoittavina (mielipidettä halutaan pohtia, sillä vasta-argumentoija ansaitsee hyvän ja perustellun vastauksen), kokevat yksi- ja moniulotteiset hiljaisuuden sietämättömänä. He haluavat keskustella dialogina, jonka olennaisena osana on toisen puheenvuoron jatkuva keskeyttäminen, joko pienillä huomautuksilla tai kysymyksillä. Tämän kautta yksi- ja moniulotteiset henkilöt ilmentävät kohteliaisuutta, osoittamalla kiinnostuneisuutensa toisen sanomiseen omalla aktiivisuudellaan. Reaktiivisen henkilön kohdatessa yksi- tai moniulotteisen, on reaktiivisella usein vaikeuksia saada suunvuoroa. (Lewis 1995, 33, 35.)

4 Saksa talousalueena

Bruttokansantuotetta tarkastelemalla Saksa on maailmanlaajuisesti neljänneksi suurin sekä Euroopan mittakaavalla suurin kansantalous. Erityisen tunnettu Saksa on koneiden, autoteollisuuden, kemian teollisuuden sekä kotitaloustuotteiden viennin johtavan markkina-asemansa vuoksi. (Index Mundi 2014.)

Vuonna 2013 Saksan väestömäärän ylittäessä 80 miljoonaa, on maa väestöllisesti katsoen noin 15 kertaa runsaammin kansoitettu kuin Suomi 5,4 miljoonan asukkaan lukumäärällään. Vaikka pinta-alaltaan valtiot ovat keskenään lähes samankokoiset, Suomen noin 340 000 km² ollessa hieman pienempi kuin Saksan noin 360 000 km², on asukastiheys kuitenkin Saksassa väestömäärästäkin jo korreloiden huomattavasti suurempi. (Country Economy.)

Erityisesti liikesuhteita tai muita yhteistyöverkostoja rakentaessa, on jonkinikäisen yleistiedon hallinta kohdemaasta tärkeää. Vastaavia faktoja tulisi osata esittää myös kotimaastaan, sillä Suomi koetaan usein kiinnostavaksi maaksi, joten vastapuolelta löytyy varmasti kyseltävää.

4.1 Katsaus Saksan talouselämään

Vain sadan vuoden sisään mahtuu Saksan historiaan useita eri valtiomuotoja sekä yhteiskunnallisia muutoksia. Läpi historian Saksa on rakentunut muun muassa niin keisarikunnan, diktatuurin kuin monarkiankin kautta. Nykyiseen federaation eli demokraattisen liittotasavallan muotoonsa Saksa muodostettiin toisen maailmansodan jälkeen. Sekä valtiolla, että osavaltioilla on oma lainsäädännöllinen päätösvalta. Osavaltioiden suuret poikkeavuudet maantieteellisessä koossa sekä taloudellisissa resursseissa ovat merkittäviä ja pienemmät osavaltiot tarvitsevat vielä nykyäänkin vetoapua suuremmilta talousmahdeilta. (Deutsche Welle 2012; Mole 2004, 193-194.)

Historiankin kautta muototutuneelle ”saksalaiselle mentaliteetille” on tärkeää tehokkuus ja olemassa olevien resurssien mahdollisimman kattava hyödyntäminen, sillä tuhlaamista ei kulttuurissa ymmärretä. Yleensäkin suhtautuminen liike-elämään on erittäin vakavaa ja selkeää, monesti jopa jäykäksi koettua. Länsi- ja Itä-Saksan yhdistymisen jälkeen maasta muodostui ”Euroopan napa” ja ”talousveturi” ja tämän näkemyksen kotimaastaan saksalaiset hyväksyvät erittäin mielellään. (Fintra 1993, 155-157; Mole 2004, 193-194.)

Saksalaiset ovat ylpeitä saavutuksistaan ja kyvyistään, sekä yksilöinä että kansana. Saksalaiset uskovat vahvasti kotimaisuuden erinomaisuuteen ja kokevatkin omat tuotteensa, johtamistyyliinsä sekä yleisesti tavat asioiden hoitamiseen parhaina käytäntöinä. (Mole 2004, 193-194.)

Liikkeenjohdon tasolla tavanomainen tyyli on korkeaa hierarkiaa arvostava ja jopa autoritääriseksi koettua. Hierarkia näkyy esimerkiksi työpaikalle sijoittuvassa kommunikoinnissa, joka tapahtuu ylhäältä alas. Toiseen suuntaan tietoa tulisi jakaa vain esimerkiksi esimiehen pyynnöstä. Korkeisiin asemiin päästäkseen on kiivettävä pitkä matka ja erityisesti naisille tie voi olla haastava. Naisten asema on kuitenkin jatkuvassa paranemassa ja hierarkian huipulle päässyt nainen on todella arvostettu. (Fintra 1993, 155-157; Mole 2004, 202.)

4.2 Saksan merkitys Suomen liike-elämälle

Saksa ja Suomi ovat jo historiallisesti merkittävän ajan olleet tiiviissä kauppayhteisyyksissä muun muassa edullisen maantieteellisen yhteyden kautta Etelä-Suomesta pohjoisiin "hansakaupunkeihin" Saksassa. Saksan ja Suomen välisten kauppasuhteiden toimivuudesta huolehtii Helsingissä sijaitseva Saksalais-Suomalainen Kauppakamari, joka on edistänyt maiden välistä yhteistyötä jo vuodesta 1978 lähtien. (Saksan Helsingin-suurlähetystö a.)

Vuonna 2009 alkaneeseen talouskriisiin asti Saksalaisten yritysten merkitys Suomen tuontiliiketoiminnasta oli vuositasolla noin 15 % sekä viennin osalta noin 13 %. Vaikka talouskriisillä olikin merkittäviä vaikutuksia kauppasuhteisiin, on tilanne vakautunut ja vuoden 2014 tilastojen perusteella Saksa on jälleen Suomen tärkein kauppakumppani. Viennin ja tuonnin yhteenlasketulla yli 7 miljardin euron summalla Saksa onnistui ohittamaan Venäjän (vajaa 7 miljardia euroa) pienellä marginaalilla. (Saksan Helsingin-suurlähetystö b.)

Myöskään saksalaisten yritysten merkitystä työnantajana ei tulisi jättää huomiotta. Yli 300 yrityksen sekä yritysten tytäryhtiöiden kautta työllistyvät Suomessa jopa yli 17 000 henkilöä (2012). (Saksan Helsingin-suurlähetystö a.)

Merkittävä osa Saksan Suomeen kohdistuvasta viennistä rakentuu muun muassa autoteollisuuden, koneenrakennuksen, sähkötekniikan sekä kemianteollisuuden tuotannosta. Vuonna 2012 kemianteollisuus muodostui 18 % osuudella Saksasta Suomeen tuotujen hyödykkeiden listalla merkittävimmäksi yksittäiseksi tavararyhmäksi. Lisäksi moottoriajo-

neuvot 14 %, sähkökoneet ja -laitteet 9,2 % ja elintarvikkeet 7,3 % tuloksilla ovat suosittuja Saksasta tuotuja kulutustuotteita Suomessa. (Tulli 2014, 5.)

4.3 Suomen merkitys Saksan liike-elämällä

Vuonna 2012 Suomen kokonaisviennistä kohdistui noin 12 % Saksaan. Arvoltaan tämä merkitsi lähes 3,9 miljardia euroa, muodostaen Saksasta Suomen kolmanneksi suurimman vientimaan, heti Ruotsin ja Venäjän jälkeen. (Tulli 2014, 1.)

Vuoden 2013 alussa oli Saksa lähes 19 % osuudellaan Suomen kokonaisviennistä paperiteollisuuden osalta selvästi suurin ostaja, eli vientimaa Suomelle. Suomi onkin tunnustettu Saksan tuontitoiminnalle toiseksi tärkeimmäksi paperin tuontimaaksi. Laajemmin katsottuna yleisesti metsäteollisuuden tuotteet kattavat Suomen Saksaan suuntautuvasta vientitoiminnasta lähes 30 %. Muuta maininnan arvoista vientitoimintaa Saksan suuntaan on esimerkiksi tavararyhmissä kemialliset aineet ja tuotteet, sekä metalliteollisuuden tuotteet. (Tulli 2014, 2-3.)

5 Ulkomaalaisena Saksassa

Saksa on maahanmuuton kohteena monestakin syystä varsin houkutteleva. Euroopan suurimpana kansantaloutena, ovat vakaan talouden näkymät lupaavat. Jatkuvasti pienevän syntyvyysprosentin vuoksi on Saksalla myös motivaatiota houkutellessa ulkomaalaista työvoimaa, jota varten se on kehittänyt ratkaisuja muun muassa vaaditun kielitaidon kartuttamiseen samoin kuin vieraaseen kulttuuriin kotoutumiseen ja integroitumiseen tähtäviä ohjelmia. (Die Bundesländerbeauftragte 2009; Index Mundi 2014.)

Ulkomaalaiseksi nimetään henkilöt, joita ei saksalaisen peruslain (Grundgesetz, Artikel 116, Absatz 1) lasketa saksalaisiksi. Ulkomaalaisten ryhmään sisällytetään myös valtiottomat, eli ilman kansalaisuutta olevat, sekä selvittämättömän kansalaisuuden omaavat henkilöt. Lisäksi maahanmuuttotaustaiset oletetaan usein mukaan ulkomaalaisten ryhmään. He voivat olla joko Saksassa syntyneitä tai sinne muuttaneita henkilöitä. (Statista 2013a.)

Vaikka ulkomaalaiset ovatkin olleet kiinteä osa Saksalaista yhteiskuntaa jo vuosien ajan, on suhtautuminen silti yhä vaihtelevaa. Maahanmuuton taustat ja ulkomaalaisten asema Saksassa onkin siksi olennaista ymmärtää, ennen kaikkea jotta asenteisiin osaisi varautua ja niihin suhtautua sopivalla tavalla.

5.1 Gastarbeiter – vierastyöläiset 50- ja 60-luvuilla

50- ja 60-luvuilla Saksa solmi niin sanottuja maidenvälisiä rekrytointisopimuksia (Anwerbeabkommen) useiden valtioiden kanssa paikatakseen teollisuuden merkittävää työvoimapulaa. Ennen kaikkea Turkista, Kreikasta, Espanjasta ja entisen Jugoslavian maista kutsuttiin työntekijöitä Saksaan. (Der Tagesspiegel 2014a.)

Eryteisesti Turkista saapuneista vierastyöläisistä huomattava osa on kuitenkin jäänyt maahan pysyvästi ja vaikuttanut näin Saksan historiaan merkittävästi. Tämä on nykyisin nähtävissä varsinkin kolmannen tai jopa neljännen sukupolven jälkeläisissä, jotka ovat syntyvänsä kautta saaneet Saksan kansalaisuuden ja täten sekoittaneet termien ”immigrant” tai maahanmuuttajan käsitettä pysyvästi. (Spiegel Online 2011.)

Alkuperäinen ajatus vierastyövoimalle oli, sekä Saksan että itse ulkomaalaisten työläisten puolelta, avun väliaikaisuus. Vierastyövoiman vastaanottamat työtehtävät sekä asumisolosuhteet eivät olleet kadehdittavia ja vaativien olojen sietämisen tarkoituksena olikin usein tienestien säästäminen tai kotimaahan lähettäminen. Kuitenkin 60-luvun lopun la-

man myötä rekrytointisopimusten purku ja sen myötä uusien ulkomaalaisten määrän odotettu väheneminen ei toteutunut suunnitelmien mukaisesti, vaan se muodostui pitkäaikaisoleskelun alkuketkeksi. Laman myötä useat vierastyöläiset hakivat perheensäkin Saksaan asumaan parempien olojen toiveessa ja alkoivat valmistella pysyvämpää asumismahdollisuutta uudessa kotimaassaan. (Planet Wissen 2011; Der Tagesspiegel 2014a.)

Nykypäivän Saksassa maahanmuutto on yhä erittäin ajankohtainen ilmiö, jonka onnistumiseen investoidaan merkittäviä summia vuosittain. Gastarbeitereiden aikana tilanne oli kuitenkin toinen, ja 50-luvun maahanmuuttokäytäntöjä voidaankin kuvailla lähinnä vain toteamalla, että käytäntöjä ei ollut. Ensimmäisen maahanmuuttovirran ja sen ongelmien läpi Saksaan sopeutuneet ovatkin siinä onnistuneet nimenomaan yhteiskunnan tasolta puuttuvasta tuesta huolimatta, eivätkä sen avulla, kuten integrointipolitiikan nykyinen tavoite on. (Spiegel Online 2011.)

5.2 Nykypäivän tarve maahanmuutolle

Useimmissa länsimaalaisissa kehittyneissä valtioissa, kuten myös Suomessa, on syntyvyyden lasku tuttu ongelma. Merkittävimmäksi syiksi Saksan kohdalla on tutkimusten mukaan koettu erityisesti naisten ongelmat työelämän ja lapsiperheen arjen yhdistämisessä, sillä päivähoitopaikkoja ei ole kattavasti tarjolla, eikä niitä koeta muutenkaan kulttuurillisesti lasten kannalta hyväksi ratkaisuksi. Tyypillistä on sen sijaan vielä nykyisinkin naisten jääminen kotiin useiksi vuosiksi lapsia hoitamaan, jolla on merkittäviä vaikutuksia takaisin työelämään paluuseen samalla vähentäen lapsiperheen hankinnan houkuttelevuutta. Muutenkin ilmiö nimeltä ”kotirouva” on vielä 2000-luvullakin melko tavallista Saksassa. (Fintra 1993, 155-157; Süddeutsche 2012.)

Erityisen kärjistynyttä lapsettomuus on korkeakoulutetuilla naisilla, joista vuosina 1964-1968, eli vuonna 2012 noin nelikymppisinä, jopa 30 prosenttia on lapsettomia. Ilmiö näkyy myös päinvastaisena, eli vain matalan koulutustason hankkineilla on lapsimäärä suurempi, keskimääräisesti noin 1,8 lasta, Saksan yleisen keskiarvon ollessa 1,39. Naisten asema yritysmaailmassa on korkean koulutuksen kautta kuitenkin usein melko hyvä ja korkean tason toimittehtävissä työskentelevää naista arvostetaan suuresti. (Süddeutsche 2012; Lewis 1995. 216.)

5.3 Ulkomaalaiset prosentteina

Saksalaisen maahanmuuton ensimmäinen merkittävä aalto tasaantui 70-luvun lopussa, edellä mainittujen maidenvälisen sopimusten voimassaolon lakatessa. Tällöin ulkomaalaisten osuus Saksan väestöstä oli noin 3 miljoonaa. Tämän jälkeen kasvu on ollut maltti-

lista ja se onkin pysynyt 90-luvun lopusta tähän päivään asti melko tasaisena, kuitenkin vuoden 2013 lopussa tarkoittaen jo yli 7 miljoonaa ulkomaalaista. Väestömäärään suhteutettuna tämä tarkoittaa jo lähes 12 prosenttia kokonaisväestöstä. (Statista 2013b.)

Laajemmin katsottuna voidaan kuitenkin olettaa Saksassa asuvista henkilöistä jopa viidenneksen olevan maahanmuuttotaustaisia kansalaisia, eli joko itse maahan saapuneita tai näiden jälkeläisiä. Osalla maahanmuuttotaustaisista on jo hallussaan Saksan kansalaisuus anomisprosessin kautta. (Die Bundesländerbeauftragte 2009.)

Selkeästi suurimman maahanmuuttajien ryhmän muodostavat turkkilaiset, joiden määrä vuoden 2013 lopussa oli laskettu 1,5 miljoonaan. Muita merkittävimpiä maahanmuuttajien kansalaisuuksia ovat mm. Puola ja Italia noin puolella miljoonalla maata kohti, sekä entisen Jugoslavian maat Kroatia, Serbia ja Kosovo, jokainen noin 200 000 molemmin puolin sijoittuvilla väestömäärillä. Suomalaisia pysyvästi Saksassa asuvia on rekisterien mukaan hieman vajaa 14 000 kappaletta. (Statista 2013a.)

Väestömäärällisesti suurimmassa osavaltiossa Nordrhein-Westfalenissa (NRW) vuonna 2013 myös ulkomaalaisten määrä oli suurin (noin 1,7 miljoonaa 17,5 miljoonasta asukkaasta). Teollisuudelle merkittävässä osavaltiossa Baden-Württembergissä (BW) ulkomaalaisten määrä oli toiseksi korkein, noin 1,3/10 miljoonaa asukasta (Statista 2013c; Statista 2013d; Statista 2013e.)

Prosentuaalisesti korkeimmat ulkomaalaisten määrät vuonna 2012 löytyivät Hampurista (13,1 % ulkomaalaisia) ja Berliinistä (12,6 %), koko Saksan keskiarvon kyseisenä vuonna ollessa 8,2 %. Edellä mainitut osavaltiot koostuvat kumpikin tosin vain yhdestä kaupungista, joten varsinaiset, usean kaupungit osavaltiot prosentuaalisesti merkittävällä ulkomaalaisväestöllä ovat Hessen ja Baden-Württemberg, molemmat noin 11 % tuloksella. (Statista 2012.)

5.4 Integrointi ja sopeuttaminen Saksaan

Integroinnilla tai integraatiolla tarkoitetaan yleensä prosessia, jossa sopeudutaan johonkin uuteen kokonaisuuteen. Painopisteenä on nimenomaan sopeutuminen, eli uuden kulttuurin omaksuminen, samalla kuitenkin pitäen omista perusarvoistaan kiinni. Tarkoituksena ei siis ole assimilaatio, eli kuin kyseisen valtion kansalaiseksi ”naamioituminen”, vaan tavoitteena on nimenomaan ennemminkin uudessa ympäristössä selviäminen ja hyvinvointi. (Die Bundesländerbeauftragte 2009.)

Integraation voidaan katsoa kattavan erilaisia tasoja. Rakenteellisen integraation tasoon liittyvät esimerkiksi maahanmuuttajan tunnistaminen uuden yhteiskunnan jäseneksi sekä tasa-arvoisten yhteiskunnallisten mahdollisuuksien turvaaminen. Osittainen kulttuurillisten arvojen ja normien omaksuminen liittyy kulttuurilliseen integraatioon, kun sosiaalinen perustuu monimuotoisen yhteiskunnan yksityisen tason vapaiden ihmissuhteiden muodostamiseen. Viimeisellä tasolla, eli identiteettiin liittyvällä integraatiolla, tarkoitetaan henkilökohtaisen kuulumisuuden tunnetta uuteen yhteiskuntaan. Integraatio voi henkilöstä riippuen kattaa vain joitakin edellä mainituista tai kulkea jopa kaikkien tasojen läpi. (Die Bundesländerbeauftragte 2009.)

Päävastuussa integraatio- ja maahanmuuttopolitiikasta on Saksan maahanmuutto- ja pakolaisvirasto BAMF (Bundesamt für Migration und Flüchtlinge). BAMF tarjoaa niin sanottuja integraatiokursseja, joiden kautta oleskeluluvan tai työviisumin vaatimaa kielitaitoa voidaan kehittää. Lisäksi tärkeä osa integraatiokursseja erityisesti EU:n ulkopuolelta tuleville ovat saksalaiseen kulttuuriin ja tapoihin perehdyttävät luennot. (Bundesamt für Migration und Flüchtlinge 2014.)

5.5 Eriarvoisuus ja vastustus

Käsite ksenofobia on saanut alkunsa Kreikassa ja tarkoittaa kirjaimellisesti käännettynä vieraan pelkoa, viitaten ulkomaalaiseen tai tuntemattomaan muukalaiseen. Yleensä termillä tarkoitetaan kuitenkin varsinaisen pelon sijaan ennemminkin vihaa vieraita kansalaisuuksia kohtaan. Ksenofobia voi viitata esimerkiksi rotuun, kulttuuriin, uskontoon tai kansallisuuteen liittyviin ennakkoluuloihin. (Unesco.)

Rasismien ja ksenofobian käsitteet ovat osittain päällekkäisiä, mutta siitä huolimatta erillisiä ilmiöitä. Ksenofobian määritelmään liittyy keskittyminen alkuperään ja siihen, että joku on alunperin kyseisen kansallisuuden tai yhteisön ulkopuolelta. Rasismi perustuu ennemminkin fyysisten piirteiden eroavaisuuteen, esimerkiksi yhteisön tai kansallisuuden tyyppillisestä ihon- tai hiustenväristä poikkeavuuteen. (Unesco.)

Joka toinen vuosi tarkastellaan integraatioon liittyviä lukuja ja arvostettuja tutkimuksia, joiden perusteella tilannetta yritetään arvioida riippumattomasti. Viimeisimmän raportin mukaan Saksa on yhä selvästi vahva maahanmuuttokohde, siitä huolimatta, että onnistuminen kyseisessä roolissaan on ollut vain keskinkertaista. Nykytilannetta ei siis voi kutsua pelkästään hyväksi, vaikka historiaa maahanmuuton ja integroinnin kanssa Saksaan liittykin jo vuosikymmenien ajan. (Die Welt 2014.)

Kotimaan tai alkuperäiskulttuurin vaikutus tulevaisuuden menestykseen on vuoden 2012 tutkimuksen perusteella selvästi nähtävissä. Yli 11 % ulkomaalaisista koululaisista jäi ilman peruskoulun matalimman tason (Hauptschule) päättötodistusta, saksalaisten osalta prosentoin ollessa 4,9. Vastaavasti ilman toisen asteen käytännön ammatteihin valmistavaa opiskelupaikkaa (Ausbildung) jäi alle 30 vuotiaista ulkomaalaisen kansallisuuden omaavista 30,5 %, kun saksalaisten joukossa vastaava luku oli 13,5 %. (Die Welt 2014.)

Ulkomaalaisten heikommasta jatkokoulutusmenestyksestä ei kuitenkaan voida syyttää pelkästään heidän omaa osaamista tai koulumenestystä, sillä selkeitä merkkejä kansallisuuden tai jopa pelkän vieraskielisen nimen perusteella tapahtuvasta diskriminoinnista on nähtävissä. Hakemuksen perusteella oletettu kansallisuus, jota vieraskielinen nimi mahdollisesti tukee, voi vaikeuttaa hakuprosessia merkittävästi, vaikka hakijalla olisikin täysin vastaava pätevyys kuin saksalaisella kandidaatilla. (Die Welt 2014; Süddeutsche 2014.)

Ulkomaalaisten hakijoiden asemaa kartoittaessa lähettivät tutkijat fiktiivisestä hakemuksesta kaksi versiota useisiin testiyrityksiin. Molemmat hakijat tarjosivat keskiarvon ylittävää osaamista ja muutenkin yritysten asettamat vaatimukset katettiin samankaltaisilla pätevyyksillä. Suurin ero kahden keksityn hakijan välillä oli juuri nimi, sillä jopa kansalaisuus että äidinkieli oli molemmilla saksa. Lopputuloksena saksalaisella nimellä sai keskimäärin viiden hakemuksen jälkeen kutsun työhaastatteluun siinä missä turkkilaisen nimen hakemukseen kirjoittaneelta vaadittiin seitsemän yritystä tulla kutsutuksi edes alustavaan tapaamiseen. Kokonaan ilman vastausta jäi saksalaisella hakemuksella 36 % tilanteista, turkkilaiselta vaikuttavalla 40 % ajasta. (Der Tagesspiegel 2014b; Süddeutsche 2014.)

Mahdollisia syitä tapahtuvalle syrjinnälle ovat muun muassa negatiiviset mielikuvat ja ennakkoluulot, jotka ovat joskus jopa tiedostamattomia. Lisäksi rekrytoinnin ja henkilöstöhallinnon puolelta oli epäilyjä, että asiakkailta voisi olla vaikeuksia hyväksyä ulkomaalaistaitaisia työntekijöitä ja näin vaikeuttaa yhteistyösuhteita koko organisaation tasolla. (Der Tagesspiegel 2014b; Süddeutsche 2014.)

Ajankohtainen aihe maahanmuuttajista ja maahanmuuttajataustaisista puhuttaessa on vuoden 2014 lopussa itäisen Saksan Dresdenissä alkunsa saanut kansanliike nimeltä Pegida (Patriotische Europäer gegen die Islamisierung des Abendlandes). Pegida tarkoittaa kirjaimellisesti käännettynä isänmaallisia eurooppalaisia, jotka vastustavan lännen islamisoitumista. Äärioikealle sijoittuva ryhmä vastustaa maahanmuuttajia, joiden joukosta erityistä vihaa kohtaavat muslimit ja islamin harjoittajat. (Frankfurter Allgemeine Zeitung 2015.)

Pegidan kannattajat ilmaisevat mieltään jokaviikkoisilla demonstraatioilla, joista esimerkiksi tammikuun ensimmäisellä viikolla Dresdenissä järjestettyyn tapahtumaan osallistui yli 18 000 ihmistä. Heidän vastustuksensa perustuu kärjistetyksi pelkoon, että Saksasta voisi tulevaisuudessa suurten maahanmuuttajajoukkojen kautta muodostua niin erilainen yhteiskunta, että kansa voisi jo kokea elävänsä kuin islamilaisessa kulttuurissa islamilaiden sääntöjen ja rakenteiden mukaan saksalaisen sijaan. (Frankfurter Allgemeine Zeitung 2015.)

Pegidaa kritisoimaan ja maahanmuuttoa puoltamaan on kuitenkin syntynyt niin sanottu ”Anti-Pegida”, jonka kannattajat ovat vastaavasti viikoittain kaduilla tuomassa ilmi omaa mielipidettensä aiheeseen. Tammikuun puolessa välissä monimuotoisuutta ja eri kulttuurien yhteistyötä kannattavia mielenosoittajia oli eräässä Dresdenin maanantaidemonstraatiossa jopa 35 000 kappaletta, eli kaksinkertainen määrä tähän asti suurimpaan Pegida-kokoontumiseen verrattuna. Pegidan vastustajat haluavat tuoda ilmi monimuotoisen Saksan hyvät puolet ja torjua poistamaan rasismia. (BBC 2015.)

6 Kansalliset kulttuurit Saksassa ja Suomessa

Maakuvalla tarkoitetaan yleistystä, jonka mukaan joukko henkilöitä kuvailee havaintojaan ja tietojään tietystä maasta tai kansakunnasta. Olennaista on myös stereotyyppinen mielikuva maan asukkaista, esimerkiksi ulkonäön, luonteenpiirteiden tai suhtautumistapojen kautta. Tunnettu maakuva toimii kuin eräänlaisena filtterinä asioiden tarkasteluun: jos maakuva on negatiivinen, leviävä kielteiset ajatukset yleensä koskemaan myös yksittäisiin maahan liittyviin asioihin. (Fintra 1994, 44-45, 50.)

Ennen Saksaan lähtöä olisi tärkeää yrittää ymmärtää tyypillistä saksalaista mentaliteettiä. Vaikka henkilökohtaiset erot ovat suuria, auttaa jonkinlainen kulttuurillinen yleiskuva kuitenkin jo ymmärtämään kansalle tyypillistä käyttäytymistä suuremmassa mittakaavassa. Kulttuurishokin välttämiseksi maan tapojen tiedostaminen antaa jo hyvän etulyöntiaseman, kun esimerkiksi arjessa esille tulevia eroavaisuuksia on jo osattu ennakoida tai ainakin varautua niihin henkisesti.

Kulttuurien välinen ymmärrys vaatii lähtökohtaisesti sitä, että keskinäiset taustat ja elinolosuhteet eivät ole äärimmäisen vastakohtaisia, vaan ennemminkin kallistuvat samankaltaisiin piirteisiin. Näin yhteisen kokemusmaailman jäsentäminen ja yhteisen kielen kehittäminen on mahdollista. (Fintra 1994, 11.) Tiedostamalla omaa kulttuurille tyypillistä käyttäytymistä, on mahdollisia kulttuurikolareita helpompi selventää vastapuolelle. Ymmärtämällä omia tapoja tai käytösmalleja, sekä ennen kaikkea syitä niiden taustalla, on tilannetta varmasti helpompi prosessoida.

6.1 Tyypillisiä saksalaisia piirteitä

Tyypillinen kliseinen ajatus saksalaisista on ahkerana ja luotettavana kansana, jolle sääntöjen noudattaminen on sydämen asia, huumorintaju on tuntematon käsite ja oluen kulutus on runsasta. Myös saksalaiset itse tarjoavat tälle kuvaukselle tukensa. (Focus Online 2012; Süddeutsche 2010.)

Järjestelmällisyys, organisointitaidot ja täsmällisyys ovat tärkeitä aspekteja Saksalaisessa yhteiskunnassa (Süddeutsche 2010). Toimintaa ohjaavaa järjestystä ulkomaalaisille selitettäessä käytetään usein slogania ”Ordnung muss sein”, eli järjestys sen olla pitää. Epäjärjestys koetaankin Saksassa epämiellyttäväksi ja hankalassa tilanteessa pyritäänkin siksi ensin saavuttamaan hyvä järjestys. Saksalaiset näkevät usein elämän kuin sarjana ongelmia, jotka on priorisoitava, suunniteltava ja ratkaistava. ”Pünktlichkeit” on usein ul-

komaalaistenkin tuntema käsite, jolla kuvataan saksalaisten ajantajua ja jatkuvaa pyrkimystä täsmällisyyteen. (Lewis 1995, 216, 219; Tomalin 2003, 36-37.)

Järjestelmällisyyttä tukee halu suunnitteluun. Saksalaiset suunnittelevat mielellään sekä työpaikalle että vapaa-ajalle sijoittuvat tapahtumat liioitellun hyvissä ajoin. Suunnitteluvaihe voi viedä hyvinkin paljon aikaa, sillä saksalaiset haluavat olla hyvin perillä asioista ja taustatietojen keräämisen kautta ns. valmistautuneita kaikkeen. Perusteellisuus koetaan nopeutta tärkeämpänä, vaikka tehokas työtahtikin on kuitenkin olennaista. Koska perusteellinen ymmärtäminen ja tiedonkeruu ovat niin tärkeässä asemassa, on saksalainen päätöksenteko ainakin ulkomaalaisten mielestä melkoisen hidasta. (Lewis 1995, 216, 219-220; Tomalin 2003, 37.)

Saksalaiset ovat tyypillisesti teknillisesti orientoituneita ja perusteelliseen suunnitteluvaiheeseen liittyen teknisistä yksityiskohdista keskustelu onkin tärkeää. Huolellisen ja yksityiskohtaisen suunnittelun jälkeen vuorossa on viimeistelyvaihe, jonka merkitystä ei tulisi unohtaa. Saksalaiset ovat laatutietoisia ja arvostavat tyylikkää ja huolella valmistettuja tuotteita. (Lewis 1995, 216, 219-220; Rothlauf 2012, 191-192.)

Kirjalliset sopimukset ovat yleensä arvostetumpia kuin suulliset ja saksalaiset haluavat muutenkin nähdä suunnitelmat mieluiten paperisina. (Lewis 1995, 216.)

Monet ulkomaalaiset saattavat kokea saksalaisen kulttuurin liian muodolliseksi ja ihmisuhteet etäisiksi. Totta on, että työtovereita saatetaan teitellä ja puhutella sukunimellä vielä 20 vuoden työtoveruudenkin jälkeen. Saksalaisille tämä ei kuitenkaan missään nimessä ilmene jäykkänä tai etäisenä, vaan muodollisuus ja sukunimellä puhuttelu ovat nimenomaan kunnioituksen merkkejä. Teitittely on uusien tuttavuuksien kohdalla erittäin tärkeää, sillä sinuttelu on pääasiassa varattu vain läheisten ystävien piiriin. Mahdolliset tittelit kuten tohtori tai professori ovat arvostettuja saavutuksia, jotka tulee ehdottomasti pitää mielessä ja niitä tulisi toistella keskustelun aikana usein. Esittäytyttäessä kätteleminen on erittäin tyypillistä, jota seuraa herra/rouva, tittelit sekä sukunimi. (Fintra 1993, 156; Lewis 1995, 220.) Tyypillinen tervehdys voisikin siis olla esimerkiksi ”Guten Tag Herr Professor Müller”.

Suorittaminen niin koulussa kuin työelämässä on keskeistä ja sama jatkuu usein myös harrastuksiin. Suorittamista kuvaava ”Leistung” on erittäin tyypillinen saksalainen sana, joka on löydettävissä todella monelta elämän eri osa-alueella. Saavutukset ja työssä hyvin suoriutuminen koetaankin yhdeksi tärkeimmistä elämänarvoista ja saksalaisten työmoraali

onkin omaa luokkaansa. Vapaa-aika ja ”ei minkään tekeminen” arvotettiin tutkimuksessa vasta kolmannelle ja neljännelle sijalle. (Mole 2004, 202; Süddeutsche 2010.)

Vapaa-ajanvietossa tärkeää on tiiviin perhe- ja ystäväpiirin kanssa seurusteleminen ja erityisesti paikallisissa ravintoloissa sekä pubeissa käyminen on suosittua. Järjestystä ja suorittamista arvostavat saksalaiset osallistuvat vapaa-ajallansa mielellään myös erilaisiin järjestöiden (Verein) toimintaan. Niin sanottu järjestöbuumi alkoi 1900-luvun puolivälistä, jolloin teollistumisen ja kaupungistumisen myötä järjestöt alkoivat huolehtia mm. yhteiskunnallisista tehtävistä, joita valtio ei silloin vielä tarjonnut. Tyypillinen esimerkki saksalaisesta järjestöstä on pienpuutarhayhdistys (Kleingartenverein), jossa jäsenten vuokraamalle maatilalle on tarkat ja jämpit säännöt, esimerkiksi kasvien määrälle tai rakennusten korkeuksille. Tilastollisesti katsottuna jokainen saksalainen kuuluisi vähintään yhteen järjestöön. (Planet Wissen 2012; Süddeutsche 2010.)

Saksalaisten oma vastaus tyypillisiin ominaisuuksiinsa on liioiteltu asioista huolehtiminen ja stressaaminen sekä omiin huonoihin puoliin keskittyminen. Monet kokevat olevansa myös melko pessimistisiä sekä turhasta valittavia. Tutkimuksen mukaan näitä piirteitä ulkomaalaiset eivät kuitenkaan saksalaisista tunnista, vaan saksalaisia kuvataan ennemminkin rehellisiksi ja totuutta arvostaviksi. (Lewis 1995, 216; Süddeutsche 2010.)

Koska saksalaiset ovat järjestelmällistä ja vakavaa kansaa, on väite heidän huumorintajuttomuudestaan kovin yleinen. Huumori tulisi kuitenkin aina suhteuttaa myös sen käyttäjään: Saksassa siis myös huumoriin suhtaudutaan vakavasti. Perusteelliset ja yksityiskohdalliset tarinat saavat suuren suosion, erityisesti jos ne pohjautuvat tyypillisiin saksalaisiin stereotyyppioihin, esimerkiksi tapaan arvostella innokkaasti sääntöjen rikkojia. Muka-hauskat pilat toimisivat varmasti Yhdysvalloissa, mutta Saksalaiset sen sijaan eivät naura turhille asioille. Huumori ei kuulu missään nimessä liike-elämään, vaan kaupankäynti on vakavaa puuhaa, siitä huolimatta että muuten vapaa-ajan rentoutumisessa vitsailu jopa liikekumppaneiden kesken suosittua onkin. (Lewis 1995, 90-91, 94.)

Saksalaisten kielitaito on usein melko hyvä, mutta into ja uskallus vieraiden kielten käyttöön on harvinaista. Ilmapäiriin kannalta varsinkin liiketilanteissa paras lopputulos syntyy kuitenkin vain silloin, kun yhteinen kieli on saksa ja usein se on myös jopa vaatimus kaupankäyntien aloittamiselle. Tunnetun sanonnan mukaan Saksasta voi englantia käyttämällä ostaa mitä vain, mutta ei myydä. Jos saksalainen on maksumiehenä, odottaa hän laatua ja kotimaisuutta. Ulkomaalainen, joka osaa saksaa saa arvostusta kielitaidostaan ja mahdollisia virheitä kohtaan ollaan lempeitä, sillä he itsekkin tiedostavat kielen olevan vaikea. (Fintra 1993, 155; Tomalin 2003, 38.)

Saksalaiset ovat tottuneet puhumaan suorasukaisesti ja jämpästi. Saksalaisille tyypillinen tapa puhua toistensa päälle, voi osoittautua suomalaisen tyyliin tottuneelle kummalliseksi. Saksassa kiivaat väittelyt ovat siis suosittuja, eikä päälle puhumisen tapaa koeta missään nimessä epäkohteliaaksi. Suomalainen ei haluaisi keskeyttää toisen puheenvuoroa, minkä saksalainen taas voi kokea tylyksi sillä he odottavat vastapuolen kommentteja. (Lewis 1995.) Yleinen stereotyyppi on pitää saksalaisia hieman sulkeutuneina, mutta ainakin suomalaisiin verrattuna ovat he huomattavasti puheliaampia ja 84 % saksalaisista nimeääkin itsensä seuralliseksi. (Fintra 1994, 54; Süddeutsche 2010.)

Liikekumppanien kesken saksalaiset haluavat mieluiten mennä suoraan bisnekseen ja aloittaa työt ajoissa ja tehokkaasti. Esimerkiksi eteläeurooppalaista tyyliä, jossa ensin tutustutaan ja ystävystytään niin sanottua raporttia luoden, on saksalaisen vaikea hyväksyä. Tällainen toiminnan jäykkyys ja suoruus näkyy myös kommunikoinnissa: negatiivinen palaute tai erimielisyys ilmaistaan joskus jopa kuin tykin suusta. Naapurimaa Itävallan edustajat esimerkiksi osaisivat ilmaista tyytymättömyyttään jo hieman lempeämmin. (Rothlauf 2012, 191-192.)

Yksi kansallisiin kulttuureihin ja niiden erityispiirteisiin olennaisesti liittyvä tekijä on aikakäsitys, joka aiheuttaa usein epäselvyyksiä eri kulttuurien kohdatessa. Erot näkyvät erityisesti käsitteen "olla ajoissa" kautta: tuleeko sovittuun tapaamiseen saapua useita minuutteja etuajassa (jottei varmasti myöhästy), juuri sovittuun aikaan vai onko tyypillistä, että oikeastaan kukaan ei olekaan sovittuun aikaan sovituissa paikassa, vaan tapahtuma alkaa rennosti esimerkiksi puoli tuntia myöhässä. Aikakäsitykseen liittyy olennaisesti myös kulttuurille tyypillinen painopiste, joka tulisi tunnistaa kulttuurikolarien välttämiseksi: onko katse kohdistettu nykytilanteeseen, menneisyyteen vain tulevaisuuteen. Saksalaiset ovat täsmällisiä ihmisiä, joten muunkaltaiseen toimintaan sopeutuminen voi olla heille haastavaa. (Fintra 1994, 113-115.)

6.2 Tyypillisiä suomalaisia piirteitä

Suomalaisen kulttuurin tyypillisiä tapoja ja tottumuksia tarkkaillessa, tunnistaa sen vaivattomasti eurooppalaisten ryhmään kuuluvaksi. Kuitenkin suomalaisuuteen sisältyy muutamia omia kulttuuripiirteitä, jotka ovat kansallisesti suosittuja, mutta Suomen ulkopuolella voivat näyttäytyä jopa vierailta. Muun muassa tyypillinen liberaaluis asennekysymyksissä osoittaa Suomen selvästi pohjoismaiden suuntaan ja siten erottautuu esimerkiksi Keski- tai Itä-Euroopan tavoista. (This is Finland 2010.)

Suomi on vierailevalle ulkomaalaiselle helposti lähestyttävä maa, sillä vain harvat asiat ovat vakavasti tuomittavia etikettivirheitä melko vapaamielisten asenteiden vuoksi. Lisäksi ulkomaalaisten käyttäytymistä kohtaan ollaan ymmärtäväisiä, vaikka vastaava toiminta katsottaisiinkin huonoksi käytökseksi kotimaan asukkailta. Yleensä jopa politiikasta ja uskonnosta ollaan valmiita keskustelemaan avoimesti, vaikka vielä monissa muissa Euroopan maissa ne nimenomaan lasketaan niin sanotuiksi tabuiksi. (This is Finland 2010.)

Jan-Åke Törnroosin suorittamassa tutkimuksessa Euroopan kansalaisten Suomi-kuvasta kävi ilmi, että positiivisina piirteinä saksalaiset kokivat suomalaisten vieraanvaraisuuden, rehellisyyden, luotettavuuden, avoimuuden ja kanssakäymisen helppouden. Muidenkin eurooppalaisten haastateltujen edustajien kertoessa kokemuksistaan suomalaisten kanssa nousee esiin yleensä ensimmäisenä arvostus suomalaisten vieraanvaraisuuteen, palvelualltiuteen ja kohteliaisiin käytöstapoihin. (Fintra 1994, 54.)

Vaikka saksalaiset kokivat kanssakäymisen suomalaisten kanssa miellyttäväksi ja vaivattomaksi, kokivat sen sijaan britit, ranskalaiset ja italialaiset kontaktien luomista ja keskustelun aloittamista suomalaisen kauppakumppanin kanssa haasteelliseksi. Suomalaiset koettiin hieman sulkeutuneiksi ja liian vähäpuheisiksi. (Fintra 1994, 54.) Tässä voisikin juuri olla kyseessä Saksan ja Suomen kulttuurien kohtalainen samankaltaisuus: ranskalaisen ja varsinkin italialaisten kommunikointityyli poikkeaa huomattavasti suomalaisesta, mikä on varmasti osasyynä negatiivisina koettuihin tuntemuksiin.

Suomessa on totuttu noudattamaan sovittuja aikatauluja tarkasti ja muutenkin pyrkimys ajan tehokkaaseen käyttöön on tärkeää. Sitä vasten monissa maissa aikarajat ovat ennemminkin suuntaa antavia ja joustavia, aikaan suhtaudutaan muutenkin rennosti. Suomalaiselle tyypillistä on suunnitella toimenpiteitään ja aikataulujaan jo hyvissä ajoin ja luontevaa onkin olettaa samaa myös liikekumppaniltaan. Kuitenkin esimerkiksi venäläiselle tai eteläeurooppalaiselle suomalaistyyppistä määräaikojen tiukkaa noudattamista on äärimmäisen vaikea ymmärtää. Heille ominaista on moniaikainen aikakäsitys, jonka kautta määräaikojen noudattaminen on toki suotavaa, mutta ei ehdotonta. (Nieminen 2014, 51-52.)

Suomalaiselle sanat ovat tärkeitä: ne valitaan huolella ja niiden tarkoitus on olla täyttä asiaa, joten niin sanottu ”small talk” on epätyypillistä ja vaatii siksi usein erityistä totuttelua. Suomalaiset harkitsevat tarkkaan ennen itsensä ilmaisemista, ja osaavat vuorotella sujuvasti aktiivisesta kuuntelusta takaisin keskusteluun. Juuri kuuntelemisen ja positiivisen hiljaisuuden käsitteitä on joskus vaikeaa saada monikulttuurisissa ympäristöissä ymmärretyksi. Suomalaiset eivät puhu ja ajattele yhtä aikaa, joten ulkomaalaisen vastapelaaja tu-

lisikin ymmärtää odottaa ja kuunnella tarkoin: usein viimeinkin kun suomalainen sanoo jotakin, on se kuulemisen arvoista. (Lewis 1995, 276, 280; This is Finland 2010; Yle 2013.)

Keskustelu ventovieraiden kanssa on harvinaista, mutta turistit saavat pyytäessään ystävällistä apua. Suomalaiset ovat tyypillisesti huomattavasti parempia kuuntelijan kuin puhujan roolissa ollessaan ja suomalaiseen kohteliaisuuteen liittykin tyhjänpäiväisyyksistä höpöttämisen poissaolo: jos ei ole mitään olennaista sanottavaa, on hiljaisuus hyvä vaihtoehto, varsinkin kun toisen puhujan keskeyttäminen koetaan erittäin epäkohteliaana. (Yle 2013; This is Finland 2010.)

Keskustelun osanottajana muihin kansallisuuksiin verrattuna suomalainen on tyypillisesti ryhmän passiivisin. Keskusteluiden aloittaminen ja ehdotusten tekeminen eivät ole ominaisia rooleja suomalaiselle, samoin kuin oman mielipiteensä ilmaiseminen. Olemukseltaan suomalainen on esimerkiksi ranskalaiseen tai saksalaiseen verrattuna rauhallinen ja neutraali. Suomalaisten aktiivisen kuuntelun taitoja arvostetaankin monikansallisissa yhteisöissä melko harvinaisen taitona. (Fintra 1994, 57-58.)

Suomalaisuuteen liittyvä kyky sietää vaivaantumatta pitkiäkin taukoja keskusteluissa, sekä saman puheenvuoron sisällä, että puheenvuorojen välillä, näyttäytyy usein monikulttuurisissa yhteyksissä erikoisena piirteenä. Puheen tyypillistä tauotusta koskevat kirjoittamattomat säännöt voivat hämmentää myös suomalaisia: menevämpään tyyliin tottuneiden keskustelukumppaneiden seurassa suomalaisella on vaikeuksia päästä mukaan keskusteluun, kun puheenvuorot vaihtuvat niin vauhdikkaasti. (Fintra 1994, 29.)

Suomalaiset perustelevat usein vähäsanaisuuttaan ulkomaalaisten seurassa ujoudella ja hiljaisuudella. Nämä suomessa hyvin ymmärretyt ominaisuudet voivat kuitenkin helposti tulla väärinymmärretyksi muille kielille käännettäessä, sillä esimerkiksi brittiläiset ymmärtävät nämä termit ennemminkin sosiaalisten taitojen puutteena, kuin luonteenpiirteenä. (Yle 2013.) Tunnetun lausahduksen ”suomalaiset ovat kansa, joka vaikenee kahdella kielellä” voi jokainen suomalaisen kanssa vieraalla kielellä kommunikoiva todeta. (Fintra 1994, 61.)

7 Koulujärjestelmä Saksassa

Saksalainen koulutusjärjestelmä on jaoteltu erityisesti peruskoulun osalta melko erikoisesti ainakin näin suomalaisesta näkökulmasta tarkastellen. Oppipolun pintapuoleinen tunteminen on kuitenkin tärkeä osa Saksaan liittyvään yleissivistykseen, sillä niin sanottu koulureformi on jatkuvasti puheenaiheena ja järjestelmän kehittämisestä riittää monenlaisia mielipiteitä.

Koska Saksa on liittotasavalta, ovat osavaltiokohtaiset eroavaisuudet koulunkäyntiin liittyvissä säädöksissä tai päättötodistusten sisällöissä monesti toisistaan jopa merkittävästi poikkeavia (Schulratgeber). Tässä kappaleessa kuvaillaankin siksi saksalaista koulujärjestelmää ennemminkin yleisellä tasolla, hieman yksinkertaistettuna ja suuntaa antavana.

7.1 Alemmat asteet ja peruskoulu

Oppivelvollisuus alkaa osavaltiosta riippuen syntymäkuukauden perusteella noin 5-7 vuoden iässä ja kestää kokonaisuudessaan noin 9-12 vuotta osavaltiosta ja koulumuodosta riippuen, virallisen oppivelvollisuuden kuitenkin loppuessa yleensä 18 vuoden iässä. Tavanomaisista on, että koululaiset saavat jo heti ensimmäiseltä luokalta asti varsinaisia numerollisia arvosanoja suorituksistaan esimerkiksi kokeissa. (Bildungsexperten; Just Landed.)

Peruskoulu alkaa ensimmäisellä asteella (Primarstufe), joka kestää ensimmäiseltä luokalta neljännen loppuun, jonka jälkeen seuraa niin sanottu orientaatiovaihe. Tämän jälkeen koululaiset jaetaan kolmeen erilaiseen koulujärjestelmään, ennen kaikkea osaamisen sekä tulevaisuuden odotusten perusteella. (Seuraavaa vaihetta nimitetään alemmaksi toiseksi asteeksi (Sekundastufe II), johon kuuluvat kansalaiskoulu (Hauptschule), reaalikoulu (Realschule) sekä lukio (Gymnasium). (Bildungsexperten; Just Landed; Oulun Ammattikorkeakoulu 2006.)

Hauptschule on tasoista matalin, joka päättyy monesti jo 9. luokan jälkeen. Se valmistaa koululaisia ammatilliseen koulutukseen ja on suunnattu ennen kaikkea heikosti koulussa menestyneille. Päättötodistuksen saatuaan koululaiset suuntautuvat yleensä esimerkiksi käsityöläisaloille tai kouluttautuvat oppisopimusta vastaavalla tavalla. Hauptschulen käyneille koululaisille jatkokoulutuspaikkojen hankkiminen on kuitenkin usein todella haastavaa. (Just Landed; Schulratgeber.)

Realschule kestää kymmenennelle luokalle asti, eli päättötodistuksen saatuaan koululaiset ovat useimmiten noin 15-vuotiaita. Realschule on kohdennettu normaalin tai keskitason koulumenestyksen omaaville koululaisille. Koulun suoritettuaan on tyypillistä hankkia yrityksissä noin kolmen vuoden kestoisen harjoittelun (Ausbildung) kautta pätevyys perustasoiseen ammattiin, esimerkiksi sairaanhoitajaksi tai virkailijaksi. Hyvä päättötodistus realschulesta mahdollistaa myös haun ammattikorkeakouluihin opiskelemaan korkeakoulututkintoa, mikä ei hauptschulen päättötodistuksella ole mahdollista. (Just Landed; Schulratgeber.)

Alemman toisen asteen korkein taso on lukio, jonka nimestään huolimatta saksalaiset koululaiset siis aloittavan jo viidennellä luokalla tai noin 10 vuoden ikäisenä, joka päättyy osavaltiota riippuen 18 tai 19 vuoden iässä. Tämä näistä kolmesta koulutyypistä haastavin on suunnattu lahjakkaille ja hyvin menestyneille koululaisille, joille peruskoulun suoritettua kohteena ovat yliopisto-opinnot. Voidakseen hakea yliopistoon, tuleeikin saksalaisella koululaisella olla hallussaan Gymnasiumin päättötodistus, eli Abitur, mahdollisimman hyvällä arvosanalla kirjoitettuna. (Just Landed; Schulratgeber.)

Ylemmällä toisella asteella (Sekundastufe II) kuvataan suomalaisesta näkökulmasta koulujärjestelmän toista astetta, eli lukiota tai ammattikoulua. Tähän asti kaikki kolme koulumuotoa ovat siis kulkeneet rinnakkain. Saksalaisessa järjestelmässä ylemmällä toisella asteella tarkoitetaan kuitenkin Haupt- tai Realschulen jälkeisiä opintoja tai oppisopimuskoulutusta, sekä Gymnasiumin viimeistä kolmea vuotta, joilla siis tähdätään Abiturin suorittamiseen. (Just Landed; Schulratgeber.)

7.2 Korkeakoulut ja yliopistot

Siinä missä toisen asteen suorittamiseen asti Suomen ja Saksan järjestelmissä on suuria eroja, on korkeakoulutus moneltakin osalta hyvin samankaltaista molemmissa maissa. Korkeakoulujen jako yliopistoihin sekä ammattikorkeakouluihin on käytössä myös Saksassa. Suoritusajat ovat toisiaan vastaavat, ammattikorkeakoulusta valmistuminen 3,5 vuoden jälkeen ja yliopiston maisterin tutkinto 5 vuoden jälkeen, samoin kuin koulujaon painotukset: yliopistoissa keskitytään teoreettisen koulutuksen tarjoamiseen, kun ammattikorkeat tarjoavat käytännönläheisempää opetusta, lisäksi yliopistoista poiketen vaatien puolen vuoden pakollisen harjoittelun alalle kuuluvassa yrityksessä. (Studieren in Deutschland.)

Yliopistoihin ja korkeakouluihin jaon lisäksi Saksassa erotellaan jatkokoulutuspaikkoja julkisiin ja yksityisiin instituutioihin. Julkiset koulut ovat valtion rahoittamia ja täten myös

maksuttomia, kun taas yksityiset yliopistot ja korkeakoulut perivät opiskelijoiltaan lukukausimaksuja. Merkittävin osa korkeakouluista on kuitenkin valtion tukemia, julkisia yliopistoja. (Studieren in Deutschland.)

8 Yhteenveto ja pohdinta

Tässä opinnäytetyössä keskityttiin monikulttuurisuuteen, painopisteen ollen suomalaisen Saksassa oleskelevan opiskelijan näkökulma. Aiheiden valinta ja käsittely perustuivat pyrkimykseen tarjota Saksasta kiinnostuneelle opiskelijalle suuntaa antavia eväitä suomalaisen ja saksalaisen kulttuurien välillä suunnistamiseen.

Monikulttuurisissa yhteisöissä tavanomaisetkin kohtaamiset voivat olla haastavia ja aiheuttaa epäselvyyksiä erilaisten kulttuurillisten tapojen törmätessä toisiinsa. Vaikka saksalainen ja suomalainen ovat tavoiltaan hyvin lähellä toisiaan, voi pienistä arkipäivän eroista muodostua huomaamatta isompiakin ongelmia, jos niihin ei osata valmistautua.

Produktina tuotettiin tiivis infopaketti Haaga-Helia ammattikorkeakoulun DAS-polkua suorittaville, Saksaan vaihto-opiskeluun tai työharjoitteluun lähteville sekä yleisesti Saksasta kiinnostuneille opiskelijoille. Produktina valmistunut opas perustuu ennen kaikkea Saksassa suoritettujen vaihto-opintojen ja työharjoittelun aikana kerättyihin omakohtaisiin kokemuksiin. Täten se onkin suunnattu erityisesti herättämään opiskelijoiden kiinnostusta aiheeseen, pyrkimättä olemaan täydellinen tietokirja.

Opinnäytetyöprosessi eteni huomattavasti nopeammin ja vaivattomammin, kuin mitä opintojen alusta asti pelätyn tekstin kirjoittamiselta olisi odottanut. Aikataulu oli osittain pakon sanelemana tiivis, joka toisaalta samalla motivoi etenemään kirjoitusprosessissa ahkerasti. Omakohtainen kiinnostus aiheeseen lisäsi tietysti myös kirjoittamisen mielekkyyttä merkittävästi.

Lähteet

BBC 2015. Germany protests: Dresden marches against anti-Islamists Pegida. Luettavissa: <http://www.bbc.com/news/world-europe-30765674>. Luettu: 30.1.2015

Bildungsexperten. Das Schulsystem in Deutschland – Funktionen und Aufgaben. Luettavissa: <http://www.bildungsexperten.net/wissen/das-schulsystem-in-deutschland-funktionen-und-aufgaben/> Luettu: 30.1.2015

Bundesamt für Migration und Flüchtlinge 2014. Willkommen in Deutschland. Luettavissa: <http://www.bamf.de/DE/Willkommen/willkommen-node.html>. Luettu: 03.2.2015

Country Economy. Country comparison Finland vs Germany. Luettavissa: <http://countryeconomy.com/countries/compare/finland/germany>. Luettu: 11.2.2015.

Der Tagesspiegel 2014a. Ankunft im Wirtschaftswunderland Deutschland. Luettavissa: <http://www.tagesspiegel.de/weltspiegel/der-millionste-gastarbeiter-kam-vor-50-jahren-ankunft-im-wirtschaftswunderland-deutschland/10677442.html>. Luettu: 12.1.2015.

Der Tagesspiegel 2014b. Türkischer Name ist bei Bewerbungen ein Nachteil. Luettavissa: <http://www.tagesspiegel.de/wirtschaft/lieber-hans-als-hakan-tuerkischer-name-ist-bei-bewerbungen-ein-nachteil/9670856.html>. Luettu: 30.1.2015

Deutsche Welle 2012. Deutscher Föderalismus. Luettavissa: <http://www.dw.de/deutscher-f%C3%B6deralismus/a-15025883>. Luettu: 14.1.2015

Die Bundesländerbeauftragte 2009. Integration in Deutschland. Luettavissa: <http://www.bundesauslaenderbeauftragte.de/integration.html>. Luettu: 12.1.2015

Die Welt 2014. Einwanderungsland diskriminiert Einwanderer. Luettavissa: <http://www.welt.de/politik/deutschland/article133779022/Ein-Einwanderungsland-diskriminiert-Einwanderer.html>. Luettu: 30.1.2015

Fintra 1993. Aaltola, K., Harjula, J., Lagus, M. & Ruuskanen, J. Kulttuureja ja käyttäytymistä. 90 Maata suomalaissilmin. Suomen Graafiset Palvelut Oy. Kuopio.

Fintra 1994. Alho, O., Lehtonen, J., Raunio, A. & Virtanen, M. Ihminen ja kulttuuri. Suomalainen kansainvälistyvässä maailmassa. 3. uudistettu painos. Yliopistopaino. Helsinki.

Focus Online 2012. Was ist typisch deutsch?. Luettavissa:
http://www.focus.de/wissen/mensch/deutsch/stereotype_aid_21930.html. Luettu:
16.1.2015.

Focus Onlinen 2014. Achtung, Fettnäpfchen Körpersprache. Diese Gesten machen Sie im
Ausland unbeliebt. Luettavissa: http://www.focus.de/reisen/service/tid-33033/andere-laendere-andere-koerpersprache-welche-gesten-im-ausland-unbeliebt-machen_aid_1076395.html. Luettu: 21.1.2015

Frankfurter Allgemeine Zeitung 2015. Was die Demonstranten von "Pegida" eigentlich
wollen. Luettavissa: <http://www.faz.net/aktuell/feuilleton/familie/wie-erklare-ich-s-meinem-kind/was-die-pegida-demonstranten-eigentlich-wollen-13361187.html>. Luettu:
30.1.2015

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu 2013. Liiketalouden opintopolut. Luettavissa:
<http://www.haaga-helia.fi/sites/default/files/Opinto-opas/Vanhat-opaat/2011-2012/polkuopas2012-2013-1.pdf>. Luettu: 12.12.2014

Index Mundi 2014. Germany Economy Profile 2014. Luettavissa:
http://www.indexmundi.com/germany/economy_profile.html. Luettu: 11.1.2015.

Just Landed. Das deutsche Schulsystem. Luettavissa:
<https://www.justlanded.com/deutsch/Deutschland/Landesfuehrer/Bildung/Das-deutsche-Schulsystem>. Luettu: 03.2.2015

Lewis, R. 1995. Kulttuurikolareita. Otava. Keuruu.

Mole, J. 2004. Maassa maan tavalla. Opas Globaalin Euroopan yritys- ja neuvottelukulttuuriin. Tietosanoma Oy. Helsinki

Moninet 2011. Monikulttuurisuus. Luettavissa:
<http://moninet.rovala.fi/Suomeksi/Monikulttuurisuudesta-kiinnostuneille/Monikulttuurisuus>.
Luettu 11.1.2015.

Nieminen, M. 2014. Monikulttuurinen asiakastyö. Tietosanoma. Helsinki.

Oulun Ammattikorkeakoulu 2006. Das deutsche Bildungssystem – Saksalainen koulujärjestelmä. Luettavissa:

http://www.oamk.fi/amok/oppimat/LO/AmmKoul/Saksa/saksa_system.html. Luettu: 30.1.2015

Planet Wissen 2011. Geschichte der Gastarbeiter. Luettavissa: http://www.planetwissen.de/alltag_gesundheit/gastarbeiter_und_migration/geschichte_der_gastarbeiter/. Luettu: 12.1.2015.

Planet Wissen 2012. Vereine in Deutschland. Luettavissa: https://www.planetwissen.de/politik_geschichte/organisationen/rotes_kreuz/vereine_in_deutschland.jsp. Luettu: 16.1.2015.

Rothlauf, Jürgen 2012. Interkulturelles Management mit Beispielen aus Vietnam, China, Japan, Russland und den Golfstaaten. Oldenbourg Wissenschaftsverlag GmbH.

Saksan Helsingin-suurlähetystö a. Saksan ja Suomen taloussuhteet. Luettavissa: http://www.helsinki.diplo.de/Vertretung/helsinki/fi/05_20Wirtschaft/Aussenwirtschaftsfoerderung/_Aussenwirtschaftsfoerderung.html. Luettu: 13.1.2015

Saksan Helsingin-suurlähetystö b. Suomen tärkein kauppakumppani on jälleen Saksa. Luettavissa:

http://www.helsinki.diplo.de/Vertretung/helsinki/fi/05_20Wirtschaft/Aussenwirtschaftsfoerderung/20140901__bilat__handel__fi.html. Luettu: 13.1.2015

Schein, E. 2009. Yrityskulttuuri – selviytymisopas: tietoa ja luuloja kulttuurimuutoksesta. 2. Painos. Suomen laatukeskus Oy. Espoo.

Schulratgeber. Überblick über das deutsche Schulsystem. Luettavissa:

<http://www.schulratgeber.net/themen/schulwahl/ueberblick-ueber-das-deutsche-schulsystem.html>. Luettu: 03.2.2015

Spiegel Online 2011. 50 Jahre Gastarbeiter aus der Türkei: Bittere Heimat. Luettavissa: <http://www.spiegel.de/politik/ausland/50-jahre-gastarbeiter-aus-der-tuerkei-bittere-heimat-a-795268.html>. Luettu: 12.1.2015.

Statista 2012. Anteil der ausländischen Bevölkerung an der Gesamtbevölkerung in Deutschland nach Bundesländern im Jahr 2012. Luettavissa:

<http://de.statista.com/statistik/daten/studie/254889/umfrage/auslaenderanteil-in-deutschland-nach-bundeslaendern/>. Luettu: 12.1.2015

Statista 2013a. Anzahl der Ausländer in Deutschland nach Herkunftsland. Luettavissa: <http://de.statista.com/statistik/daten/studie/1221/umfrage/anzahl-der-auslaender-in-deutschland-nach-herkunftsland/>. Luettu: 12.1.2015

Statista 2013b. Anzahl der Ausländer in Deutschland in den Jahren von 1970 bis 2013. Luettavissa: <http://de.statista.com/statistik/daten/studie/1219/umfrage/anzahl-der-auslaender-in-deutschland-seit-dem-jahr-1970/>. Luettu: 12.1.2015

Statista 2013c. Zahl der Ausländer in den Bundesländern laut Ausländerzentralregister 2013. Luettavissa: <http://de.statista.com/statistik/daten/studie/71210/umfrage/auslaender-pro-bundesland/>. Luettu: 12.1.2015

Statista 2013d. Entwicklung der Bevölkerung in Nordrhein-Westfalen von 1960 bis 2013. Luettavissa: <http://de.statista.com/statistik/daten/studie/155156/umfrage/entwicklung-der-bevoelkerung-von-nordrhein-westfalen-seit-1961/>. Luettu: 12.1.2015

Statista 2013e. Entwicklung der Bevölkerung in Baden-Württemberg von 1960 bis 2013. Luettavissa: <http://de.statista.com/statistik/daten/studie/154878/umfrage/entwicklung-der-bevoelkerung-von-baden-wuerttemberg-seit-1961/>. Luettu: 12.1.2015

Studieren in Deutschland. Das deutsche Bildungssystem. Luettavissa: <http://www.studieren-in-deutschland.org/das-deutsche-bildungssystem/> Luettu: 30.1.2015

Süddeutsche 2010. Studie über Klischees – Typisch deutsch. Luettavissa: <http://www.sueddeutsche.de/leben/studie-ueber-klischees-typisch-deutsch-1.1000335>. Luettu: 16.1.2015.

Süddeutsche 2012. Warum die Deutschen so wenige Kinder bekommen. Luettavissa: <http://www.sueddeutsche.de/leben/ursachen-der-niedrigen-geburtenzahlen-warum-die-deutschen-so-wenige-kinder-bekommen-1.1552405>. Luettu: 12.1.2015.

Süddeutsche 2014. Diskriminierung bei Bewerbung: Türkischer Name schmälert Chance auf Ausbildungsplatz. Luettavissa: <http://www.sueddeutsche.de/karriere/diskriminierung-bei-bewerbung-mit-tuerkischem-namen-sinkt-chance-auf-ausbildungsplatz-1.1922003>. Luettu: 30.1.2015

This is Finland 2010. A Guide to Finnish customs and manners. Luettavissa:
<http://finland.fi/public/default.aspx?contentid=160036&contentlan=2&culture=en-US>
Luettu: 13.1.2015.

Thomas, D. & Inkson, K. 2003. Cultural Intelligence. Berrett-Koehler Publishers, Inc. San Francisco.

Tomalin, B. Culture Smart! Germany. 2003. Kuperard. Lontoo.

Tulli 2014. Suomen ja Saksan välinen kauppa. Luettavissa:
http://www.tulli.fi/fi/tiedotteet/ulkomaankauppatilastot/katsaukset/maat/saksa12/liitteet/2012_M25.pdf. Luettu: 30.1.2015

Unesco. Xenophobia. Luettavissa: <http://www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/international-migration/glossary/xenophobia/>. Luettu: 30.1.2015

Yle 2013. Finnish silence can be golden, says American expert. Luettavissa:
http://yle.fi/uutiset/finnish_silence_can_be_golden_says_american_expert/6454371. Luettu: 16.1.2015

Zentrum für interkulturelles Management 2015. Kulturdimension nach Hall. Luettavissa:
<http://www.interkulturelles-management.com/nationale-kultur/kulturdimension/hall.html>.
Luettu: 23.1.2015

Liitteet

Liite 1. Saksaan suuntauvan opiskelijan opas

Saksaan suuntauvan opiskelijan opas

Kilianskirche Heilbronnissa, Baden-Württembergissä

Sisällys

1	Alkusanat.....	1
2	Saksalaista kulttuuria.....	1
3	Opiskelu Saksassa	3
4	Terveystenhoito ja sosiaaliturva	4
5	Matkustaminen	5
6	Kielenopiskelu	7
7	Pankki ja posti	9
8	Asunnot ja asuntoilmoitukset.....	11
9	Työnhaku	13
10	Suomalaisten verkostot Saksassa.....	13
	Lähteet.....	15

1 Alkusanat

Tämän oppaan tarkoituksena on tarjota tiivis infopaketti Haaga-Helia ammattikorkeakoulun DAS-polkulaisille, Saksaan vaihto-opiskeluun tai työharjoitteluun lähteville sekä yleisesti Saksasta kiinnostuneille opiskelijoille.

Saksa on liittotasavallan muodossa erittäin heterogeeninen ja monimuotoinen maa, jossa osavaltio- ja aluekohtaiset erot toimintatavoissa tai tyyppillisissä piirteissä vaihtelevat suuresti. Tämän vuoksi tässä oppaassa ei mennäkään kovin tarkasti yksityiskohtiin, vaan se on koostettu ennemminkin yleiskatsaukseksi ja alustavan informoinnin apuvälineeksi. Lisäksi koska opas perustuu ennen kaikkea omakohtaisiin kokemuksiin Nordrhein-Westfalenin sekä Baden-Württembergin osavaltioissa asumiseen, tulee tätä Saksaan suuntauvan opiskelijan opasta lukea ennemminkin kiinnostusta herättävänä ja suuntaa antavana infopakettina, kuin täydellisenä tietokirjana.

2 Saksalaista kulttuuria

Saksalainen ruokakulttuuri perustuu pitkälti lihatuotteiden ympärille. Lihan tai makkaran ohessa syödään tyyppisesti varsinkin Etelä-Saksassa esimerkiksi Spätzleä, joka on periaatteessa saksalainen versio tuorepastasta. Perunaruuat ovat myös niin yleisiä ja monikirjoisia, että monet ulkomaalaiset jopa nimittävät saksalaisia humoristisella lempinimellä ”Kartoffel”, eli peruna.

Kuva 1 – Käsespätzle, Stuttgart (Salmi 2013)

Tärkeä osa ruokakulttuuria ovat myös jokaiselta kadunkulmalta löytyvät leipomot. Leipomot ovat tyypillisesti pieniä ja paikallisesti toimivia perheyriyksiä, joiden valikoimasta löytyvien kakkujen, leivosten ja leipien valikoima on laaja.

Juomien suhteen olut on osavaltioista riippumatta suosittua ja käytännössä jokaisella suurella alueella onkin oma panimonsa, jonka tuotteista ollaan alueellisesti erittäin ylpeitä. Yksi erikoinen saksalainen olutjuoma on nimeltään Radler, jolla kirjaimellisesti tarkoitetaan pyöräilijää. Juoma koostuu oluen ja limonadin sekoituksesta ja on siten tavalliseen olueen verrattuna matalammalla alkoholipitoisuudella varustettu.

Etelä-Saksassa viininviljely on runsasta ja vastaavasti tarjonta erilaisista lajikkeista kattavaa. Ravintolassa vettä tilatessa hanavesi ei yleensä kuulu valikoimiin ollenkaan, vaan tavalliseksi vedeksi ymmärretään kivennäisvesi eli Sprudel. Pullotettua, hiilihapotonta vettä halutessaan tulee tämä mainita erikseen pyytämällä ”stilles Wasser”. Suosittu saksalainen alkoholiton juoma on mehun ja kivennäisveden sekoitus, tyypillisimmillään esimerkiksi omenamehusta koostettuna oleva Apfelschorle.

Kuva 2 - Ruskan värit Heilbronnin viiniviljelmillä (Salmi 2013)

Saksalaiseen kalenterivuoteen kuuluu useita kirkkopyhiä, jotka ovat melko vastaavia suomalaisiin kalenteripyhiin verrattuna. Näiden lisäksi saksalaiset ovat erittäin ahkeria järjestämään monenlaisia juhlia mitä erilaisempiin teemoihin liittyen. Esimerkiksi viini- tai olutjuhlit ovat tyypillisiä tapahtumia aina sesongin mukaan, jotka Saksassa ovat (ehkä

villeintä Oktoberfestiä lukuun ottamatta) usein myös koko perheen tapahtumia alkoholitarjonnasta huolimatta.

Yksi tunnettu saksalainen juhla on marraskuulle sijoittuva karnevaali (Karneval tai Fasching, alueesta riippuen). Siihen liittyvät olennaisesti esimerkiksi karnevaaliasut ja –kulkueet ja tapahtuma tunnetaan jopa nimellä viides vuodenaika, alueellisesti suuren suosionsa vuoksi. Edellä mainittujen ohella tärkeä loppuvuoden tapahtuma muodostuu tietenkin saksalaisista joulumarkkinoista ja niiden mukana tuomasta tunnelmasta talven pimeyden keskelle.

Kuva 3 - Schützenfest Mönchengladbachissa (Salmi 2013)

Kuva 4 – Oktoberfest Münchenissä (Salmi 2013)

3 Opiskelu Saksassa

Saksalainen korkeakoulutusjärjestelmä on kansainvälisesti tunnettu ja arvostettu instituutio. Suomalainen opiskelija tuskin kokee minkäänlaista suurta kulttuurishokkia saksalaiselle yliopistolle kirjoittautuessaan, vaikka pieniä eroavaisuuksia suomalaisittain totuttuun järjestelmään onkin.

Opiskelu Saksassa on hieman muodollisempaa kuin mihin Suomessa on totuttu. Professoreita ja muuta koulun henkilökuntaa tulee teititellä saksaksi puhuttaessa ja muutenkin etäisyys opettajien ja opiskelijoiden välillä on hieman suurempi kuin Suomessa. Luennoille täsmällisesti saapuminen on tärkeää, sillä monesti myöhästyneitä opiskelijoita ei edes hyväksytä tunnille mukaan.

Tiukempi järjestys näkyy myös tenttikäytännöissä. Yleensä tapana ei ole järjestää uusintatenttejä, vaan hylätyn tentin ainoa suorittamismahdollisuus sijoittuu seuraavan lukukauden tenttiviikolle. Tietyn määrän hylättyjä yrityksiä suoritettuaan voidaan opiskelijalta poistaa opiskeluoikeus kokonaan kyseiselle alalle saksalaisissa korkeakouluissa. Tämä selittää varmasti osaltaan opiskelijoiden arvosana- ja suorituskeskeisyyttä. Tentteihin lukemiseen ja esimerkiksi ryhmätöiden tekemiseen suhtaudutaan sen vaatimalla ahkeralla asenteella.

Erikoinen saksalainen koulumaailman tapa: luennon lopuksi professorille ei anneta aplojeja, vaan sen sijaan tapana on koputtaa pöytää nyrkillä tunnin loppumisen merkiksi.

4 Terveystenhoito ja sosiaaliturva

Sosiaaliturvamaksut Saksassa ovat melko korkeat suomalaisten tottumaan määrään, mutta vastaavasti myös terveydenhoito on erinomaista. Yleislääkärin vastaanoton saa itse valita esimerkiksi hyvien kokemusten tai maineen perusteella, eikä se määräydy asuinpaikan mukaan kuten Suomessa.

Saksassa vain tilapäisesti eli alle vuoden oleskeleva saa pääsääntöisesti pysyä Suomen sosiaaliturvassa poikkeusluvalla. Esimerkiksi vaihtoon lähtevän onkin tärkeää hankkia Kelan kautta ilmainen Eurooppalainen sairaanhoitokortti EHIC (European Health Insurance Card), jonka avulla hoito kohdemaassa taataan samaan hintaan kuin maassa asuville.

Vastaanoton voi siis valita itse ja sinne voi useimmiten mennä suoraan ilman ajanvaraus-takin, ns. tapaamisajan (Sprechstunde) puitteissa. Ajanvaraus lääkärinpalveluille muodostaa muuten poikkeus yleiselle saksalaiselle täsmällisyydelle, sillä varattu aika osoittautuu useimmiten lähinnä suuntaa antavaksi ja ajanvarauksesta huolimatta aulassa odottamiseen kannattaa varautua. Ystävälliset saksalaiset myös usein tervehtivät koko aulallisen kanssaoottajiansa, mikä suomalaiselle tuntuu kenties erikoiselta, mutta on saksalaiseen tervehtimiskulttuuriin sopivaa.

Pysyvästi Saksaan muuttava henkilö ei ole oikeutettu ulkomailla asumisen aikana Kelan palveluihin, vaan on velvoitettu liittymään Saksan sosiaaliturvan piiriin. Saksan sosiaaliturva toimii ns. sairaskassojen (Krankenkasse) avulla, joita tarjottavia yhteisöjä on monia erilaisia. Pääasiassa jako perustuu kuitenkin korkeatuloisille mahdollisiin yksityisiin kassoihin, sekä valtion tukemiin julkisiin sairaskassoihin.

5 Matkustaminen

Koska Saksa on erittäin tiheään asutettu valtio, on maan liikenneverkostokin erinomainen. Bussien ohella lähiliikenteessä toimivat kaupungista riippuen raitiovaunut (S-Bahn), metrot (U-Bahn) tai lähijunat (Zug). Koska kaupunkien sisällä pyörällä liikkuminen on myös suositua, löytyy yleensä sekä hyväkuntoisia erillisiä pyöräteitä, että pyörätelineitä kattavasti.

Kuva 5 - Berliinin päärautatieasema (Hauptbahnhof) (Salmi 2013)

Pidemmätkin etäisyydet hoituvat nopeasti kaukojuna käyttämällä. Deutsche Bahn on kuin VR:n saksalainen vastike, valitettavasti myös hintoja katsellen. Juna on nopea vaihtoehto, mutta varsinkin myöhään varattuna myös monesti erittäin kallis. Jos matka-ajankohta on jo hyvissä ajoin tiedossa, löytyy DB:ltä myös tarjoushintoja, joskus jopa edullisia lippuja. Internetsivujen sekä myyntipisteiden lisäksi Deutsche Bahnin tarjoaman älypuhelinsovelluksen avulla niin kotikaupungin lähiliikenteen kuin koko Saksan (sekä usean Euroopan maan) liikenteen aikataulut ovat tarkistettavissa.

Deutsche Bahnilla matkustaminen voi kuitenkin olla muutenkin kuin tarjouslippujen kautta edullista, varsinkin jos edullinen hinta on matka-aikaa tärkeämpää. 1-5 henkilön muodostamat ryhmät voivat ostaa joko yhden osavaltion tai sitten koko Saksan kattavan lähiliikenteen lipun, jolla hitaampia lähijunia voi käyttää lipun voimassaolon ajan rajattomasti. Hinta riippuu arkipäiviin/viikonloppuun sijoittuvasta matkapäivästä sekä matkustajien määrästä riippuen. Ryhmille lippu tuleekin yleensä todella edulliseksi. Koko Saksan kattava lippu löytyy nimellä ”Quer-durchs-Land Ticket” tai ”Schönes Wochenende”-nimillä.

Vuonna 2013 vapautettu kaukobussien hintakilpailu tarjoaa valtion junamonopolille houkuttelevan vaihtoehdon. Jos matkustamiseen on varaa käyttää suhteessa hieman enemmän aikaa, voi kaukobussien (Fernbus) avulla säästää monesti junaan verrattuna jo huomattavasti. Lähtöhinta hyvissä ajoin varaaville on todella edullinen, vastaavasti hinnan noustessa vapaiden paikkojen vähentyessä ja matkustusajankohdan lähestyessä. Kaukobussien verkosto kasvaa nopeasti ja uusia palveluntarjoajia tulee markkinoille jatkuvasti, joten yhteydetkin ovat jo hyvät. Koska tarjoajia on jo niin monia, voi samalle reitille osua useammankin bussiyhtiön tarjous: firmoja onkin hyvä kilpailuttaa, esimerkiksi etsimällä tuloksia hakusanojen ”Fernbus Vergleich” tai ”kaupunki A + kaupunki B + Fernbus” avulla.

Kuva 6 - Hampurin satama Elbe-joen varrella (Salmi 2013)

Yksi saksassa erittäin suosittu pitkänmatkan matkustustapa on kimppakyydit (Mitfahrgelegenheit). Tiheään asutetussa Saksassa kyytejä tarjotaan jatkuvasti ja hinnat ovat erittäin kilpailukykyisiä. Busseihin verrattuna eteneminen on myös monesti myös nopeampaa, kun kyytiläisiä ei poimita jokaisesta matkan varrelle osuvasta kylästä. Kimppakyydit toimivat erityisesti nettisivujen kautta, jossa rekisteröityneet ja tunnistautuneet kuskit ja kiinnostuneet kyytiläiset sopivat esimerkiksi hinnoista ja tapaamispaikoista sekä ajoista. Yksi suosittu ja luotettava sivusto kyytien etsimiseen on esimerkiksi ”Bla Bla Car” (<http://www.blablacar.de/>). Vaikka kimppakyyti on pääasiassa erittäin turvallinen ja ongel-

maton matkustuksen muoto, tulee kuskin valinnassa kuitenkin käyttää järkeä ja omaa harkintakykyä, sillä palveluntarjoajat ovat loppupeleissä vain yksityishenkilöitä.

Useamman henkilön ryhmille sopiva matkustusmuoto löytyy myös Saksalaisten suosikista eli autosta. Autojen vuokraaminen on ainakin suomalaisnäkökulmasta erittäin edullista. Moottoriteillä (Autobahn) ei ole varsinaisia nopeusrajoituksia, joten eteneminen on vauhdikasta, niin kauan kun tyypillistä saksalaista ilmiötä eli rankkaa liikenneuhkaa (Stau) ei joudu kokemaan.

6 Kielenopiskelu

Osavaltiosta ja väestön iästä tai koulutustasosta riippuen englannilla voi pärjätä perusasioissa. Yleisesti saksalaiset kyllä osaavat puhua sujuvaakin englantia, mutta ovat usein vastahakoisia käyttämään vieraita kieliä ja varsinkin pienemmissä kaupungeissa voi palvelun saaminen englanniksi olla todella vaikeaa.

Saksan kielen oppiminen olisikin siksi tärkeää, erityisesti jos haluaa maksimoida mahdollisuudet Saksassa hyvin viihtymiseen. Vaikka saksan kielioppi onkin haastava, on kielen opiskelu palkitsevaa heti kunhan sitä pääsee käyttämään käytännön tilanteissa. Saksalaiset tiedostavat itsekin kielensä olevan vaikea ja muutenkin kohteliaana kansana ovat he usein ystävällisiä ja kärsivällisiä ulkomaalaisten yrityksiä kohtaan heidän äidinkielellään kommunikoinnissa. Virheitä ei siis kannata turhaan pelätä; niitä tapahtuu väistämättä, mutta niistä ei ihan helposti tuomita.

Peruskieliopin hallitseminen on toki tärkeää, jotta oikeanlaisia rakenteita ja lauseita osataan muodostaa, mutta jos kielenkäytön ensimmäisenä tavoitteena olisi ennemminkin asian ymmärtäminen akateemisten tekstien kirjoittamisen sijaan, voisi hyödyllisten sanojen opetteluun keskittyminen olla järkevämpää. Saksaa puhumaan oppii vain puhumalla: kaikki mahdollisuudet kannattaa hyödyntää, välillä vaikka englannin sanoja tukena käyttäen. Pääasia, että motivaatiota saksan puhumiselle on ja että ei stressaa alusta liikaa. Sanavaraston karttuessa kasvaa varmasti kiinnostus myös lauseiden oikeakielisyyteen, jolloin kielioppia voi kehittää pienissä osissa edeten.

Erityisesti vaihto-opiskelijan kannattaa tarkistaa kohdeyliopistonsa kielikurssien tarjonta. Yliopiston tai ammattikorkeakoulun opetus on todennäköisesti melko tasokasta – ja ainakin ilmaista. Useat Haaga-Heliankin yhteistyökouluista tarjoavat jo ennen lukukauden al-

kua sijoittuvia intensiivikielikursseja, joiden avulla saksan käyttöön tottumisen prosessi voisi nopeutua.

Jos yliopiston tarjonta ei täsmää omien vaatimusten kanssa, löytyy lähes jokaisesta kylästäkin jonkinlainen työväen opisto tai aikuisopisto. Googlettamalla ”kaupunki + Volkshochschule” löytyy alueen DaF-tarjonta (Deutsch als Fremdsprache eli saksa vieraina kielenä).

Kuva 7 – Vaikka kielenopiskelun kanssa olisikin tilapäisiä vaikeuksia, ”paistaa aurinko kuitenkin aina uudelleen”. Würzburg. (Salmi 2013)

Itseopiskeluun soveltuvia kirjasarjoja löytyy aloittelijasta kieliopin vaativimpiin mutkiin, mutta ilman rahallistakin panosta onnistuu kotiopiskelu vaivattomasti. Hyväksi havaittuja ilmaisia sivustoja ovat esimerkiksi

Saksan radion ulkomaanpalvelun Deutsche Wellen tarjoama monipuolinen sivusto kielenopiskeluun. Tarjolla on CEFR-luokittelun mukaan taitotason kautta jaoteltuja podcasteja, uutisartikkeleita, hitaasti puhuttuja uutisia ym. aina alkeista C2-tasolle asti.

<http://www.dw.de/deutsch-lernen/s-2055/>

Deutsche Wellen tarjonnasta erityismaininnan ansaitsee Saksanopiskelijoille tuotettu saippuaopera ”Jojo sucht das Glück”, jonka seuraaminen on tekstitysten avulla alkeis-

tasoisemmillekin opiskelijoille mahdollista. Jos varsinainen opiskelu ei tänään innosta, voi siis kirjapönttämisen sijaan katsoa esimerkiksi pari videota.

<http://www.dw.de/deutsch-lernen/jojo-staffel-1/s-31564/>

Systemaattisempaa sanojen sekä lauseiden opettelua tarjoaa Duolingo. Englantia apuna käyttämällä voi Duolingon avulla kielitaitoa parantaa erilaisten teemojen kautta niin kuuntelemalla, kirjoittamalla kuin puhumallakin.

<https://www.duolingo.com/>

Memrisen avulla sanaston opettelu on tehokasta ja helpompaa, kuin oppikirjoista päättämällä. Sivusto tarjoaa useita erilaisia paketteja esimerkiksi lähtötason tai erilaisten teemojen kautta sanojen harjoitteluun.

<https://www.memrise.com/>

Lang-8 perustuu äidinkielen puhujien vastavuoroiseen toistensa auttamiseen, eli samalla kun saksankieliset korjaavat kirjoittamiasi tekstejä ja selittävät ongelmakohtia, voit auttaa vastavuoroisesti sivuston suomenopiskelijoita korjaamalla heidän virheitään.

<http://lang-8.com/>

Näiden lisäksi useiden tv-kanavien nettisivuilta (tai YouTubesta) on helposti saatavilla videopätkiä tai kokonaisia jaksoja ohjelmista, joiden avulla kuullunymmärrystä voi harjoitella. Useimmat radiokanavat soittavat listojaan myös internetin kautta, jos haluaa tutustua saksankieliseen musiikkiin ja sitä kautta opetella esimerkiksi sanoja. Lisäksi sanomalehtien nettisivujen kautta saksankielisiä artikkeleita on laajalti saatavissa täysin ilmaiseksi.

Opiskelumenetelmästä riippumatta olennaista olisikin ennen kaikkea harjoittelun säännöllisyys: vähän saksalaista musiikkia koulumatkalla, sanomalehtiartikkeli iltapäivällä ja esimerkiksi videoklippit illalla, niin saksanopiskelu on integroitu arkipäivään kuin huomaamatta ja pieniin pätkiin pilkkomalla se ei edes tunnu varsinaiselta opiskelulta.

7 Pankki ja posti

Pankkitilin avaaminen vieraassa maassa voi tuntua hankalalta, mutta jopa vaihto-opiskelijalle se on usein kannattavaa, ellei pakollista. Varsinkin pidempään Saksassa viihtyvälle saksalaisen pankkitilin (Girokonto) ja näin pankkikortin (EC-Karte) hankkiminen on järkevää.

Pankkitilin avaamiseen pakottavia tilanteita ovat usein esimerkiksi vuokran tai palkan maksu, jotka voivat vaatia saksalaisen pankkitilin olemassaolon onnistuakseen. Laskujen maksaminen suoraveloituksella on Saksassa yleistä ja myös se onnistuu vain paikallisen tilin kautta.

Vaikka suomalaisella pankkikortilla saakin Saksassa nostettua käteistä veloituksetta, helpottaa paikallinen kortti erityisesti maksutilanteissa. Saksa on käteisen rahan luvattu maa, eli korttimaksut eivät ole suosiossa ja kauppojen maksupäätteet ovat monesti uskomattoman hitaita, tai toimivat vasta muutaman yrityksen jälkeen. Jos kohdalle osuu mahdollisuus maksaa pankkikortilla, on sen varsinkin ruokakaupoissa oltava kuitenkin saksalainen. Pankkikortista huolimatta Saksassa täytyy siis tottua kuljettamaan käteistä mukanaan.

Toisin kuin Suomessa, ei käteistä kuitenkaan voi nostaa jokaisesta automaatista, vaan pelkästään kyseisen pankin tai pankkiryhmittymän tarjoamista nostopaikoista. Pankit ovat myös osavaltiokohtaisia, eli saman pankin toimipiste toisessa Bundeslandissa ei pysty palvelemaan muuten kuin automaattinostojen kautta. Osavaltiosta toiseen muuttaessa kannattaakin siksi ilmoittaa tieto myös pankille toimipaikan vaihdosta.

Opiskelijoiden suosima pankki on nimeltään Sparkasse, jonka käyttö on voimassaolevalla opiskelijatodistuksella veloituksetonta. Verkkopankki on toiminnassa vain saksaksi, mutta on kuitenkin helppokäyttöinen. Sparkassella on automaatteja reilusti ympäri Saksaa, joten senkään puolesta ei pankin käyttö ole ongelmallista.

Saksalainen posti on melko nopea ja edullinen. Esimerkiksi pakettien lähettäminen Saksasta Suomeen on selvästi edullisempaa kuin toiseen suuntaan. Ylimääräisiä tavaroita on siis helppo lähettää Suomeen, jos vaikka lentokoneen painorajat tai matkalaukun tilavuus muodostuvat ongelmaksi.

Koska postitus varsinkin Saksan sisällä on nopeaa ja tehokasta, on saksalaisista internet-kaupoista tilaaminen helppoa. Suomesta poiketen paketit saapuvat yleensä kotiovelle asti, postista noutamisen sijaan. Jos et ole kotona vastaanottamassa pakettia oikeaan aikaan, jätetään paketti noutoilmoituksen kera yleensä naapurille.

Asuntoa etsiessä ja hakemuksia lukiessa tulee olla myös vuokran suuruuden kanssa tarkkana. Vuokraksi ajatellaan Saksassa yleisesti vain tilojen vuokraa, ns. "Kaltmiete", jonka päälle vuokralaiselle lankeavat vielä kustannukset esimerkiksi sähköstä, vedestä, internetistä ja jätteen keräämisestä. Nämä sivukulut (Nebenkosten, NK) muodostavat loppupeleissä vielä merkittävän lisäosan kokonaisvuokraan, joten niiden suuruus tulee selvittää mahdollisimman tarkasti. Jos ilmoituksessa mainitaan sana Warmmiete, eli "lämmin vuokra", kattaa tämä myös em. sivukulut, muodostaen näin vuokralaisen kokonaisvuokran.

Kuitenkaan edes "lämmin vuokra" ei sisällytä ns. mediamaksua (Rundfunkbeitrag), jonka maksuun jokainen asunto on tv:n tai internetin olemassaolosta riippumatta nykyisin velvolinen. Jopa ulkomaalaiset vaihto-opiskelijat ovat valitettavasti Saksassa oleskelun ajaltaan maksuvelvollisia.

Vain muutaman kuukauden vaihtoon tai työharjoitteluun lähtevän on usein helpointa pyrkiä saamaan asunto yhteistyökoulun/kohdekaupungin yliopiston kautta asuntolasta tai opiskelija-asunnosta, sillä asunnon itsenäinen etsiminen ulkomailta käsin voi olla haastavaa, varsinkin jos kommunikointi ei hakijan puolelta onnistu saksaksi. Ilmoituksia kannattaa etsiä erityisesti hakusanalla "Zwischenmiete". "Välivuokralla" tarkoitetaan tilannetta, jossa huoneen tarjoaja on itsekin lähdössä esimerkiksi ulkomaille työharjoitteluun tai opiskelemaan muutamaksi kuukaudeksi, jolloin huone on todennäköisesti kalustettu (möbliert), eli juuri vaihto-opiskelijalle sopiva.

Tyypillisesti WG:n asukkaat valitsevat uuden vuokralaisen asunnon omistajan puolesta ja koska saksalaiset haluavat taloon jonkun mukavan, jonka kanssa he viihtyvät, on tutustumiskäynti asukkaiden kanssa yleensä vaadittu. Jos kuitenkin asuntoa joudutaan hakemaan vielä Suomesta käsin, kannattaa hakemukseen liittää vähintään oma valokuva ja selostusta itsestään, harrastuksistaan ym. Ehdotus esimerkiksi skypen kautta keskusteluun ja tutustumiseen voi olla ulkomaalaisen tapauksessa eduksi.

Suosituin sivusto solukämppien etsintään on WG-Gesucht (<http://www.wg-gesucht.de/>), jonne voi kirjoittaa myös oman ilmoituksensa asunnon etsinnästä, sekä selailta valmiita asuntotarjouksia.

9 Työnhaku

Perinteinen saksalainen CV eli Lebenslauf (kirjaimellisesti ”elämän kulku”) on paksu kansio täynnä todistuksia ja suosituskirjeitä yms. ala-asteelta tähän päivään asti. Vanhanikäinen lebenslauf oli tyypillisesti taulukkomuotoinen ja jopa kokonaan käsinkirjoitettu.

Nykyisin tavanomaisempaa on kuitenkin vaatia melko tavallista, kansainvälistä mallia ansioluettelona. Tärkeimmät tiedot koulutuksesta ja työkokemuksesta tulisi listata kronologisessa järjestyksessä vanhimmasta uusimpaan tapahtumaan ja tietojen tulisi mieluiten mahtua yhdelle sivulle. Tärkeää on myös hyvän hakemuskuvan liittäminen (Bewerbungsfoto), jossa pukeutuminen ja olemus vastaavat kohdeyrityksen kulttuuria. Valmis ansioluettelo tulisi tulostaa hyvälaatuiselle tukevalle paperille.

Ehkä suurin ero lebenslaufin ja suomalaisen ansioluettelon välillä on saksalaiseen versioon tuleva allekirjoitus. Sivun alalaitaan kirjoitetaan paikkakunta, päivämäärä sekä allekirjoituksen nimenselvennys. Tulostettuun paperiin lisätään siis vielä allekirjoitus käsin kirjoittamalla.

Koska Suomen ja Saksan välillä on paljon liiketoimintaa, ei suomalaisen työllistyminen Saksaan ole välttämättä mikään mahdottomuus. Moniin yrityksiin etsitäänkin juuri suomea äidinkielenään puhuvia, toimimaan ns. siltana näiden kahden maan ja kulttuurin välille. Hyviä aloituspisteitä työnhauulle ovat esimerkiksi paikalliset työvoimatoimistot (Arbeitsagentur) sekä Eures, eli Euroopan komission tarjoama työllisyyspalvelu.

Työllistymisen erikoismuoto Saksassa ovat ns. minijobit, joilla tarkoitetaan varsinkin opiskelijoiden ja kotirouvien suosimia osa-aikatöitä. Minijobissa tarkoituksena on tienata maksimissaan 450 euron kuukausipalkka, jonka alittaessaan on palkintona vapautus sosiaaliturvamaksuista palkan ollessa sen verran alhainen suhteessa korkeisiin maksuihin.

10 Suomalaisten verkostot Saksassa

Saksan yli 80 miljoonan asukkaan joukossa muodostavat noin 14 000 suomalaista vain erittäin pienen vähemmistön suurempien ulkomaalaisryhmien joukossa. Varsinkin pienemmissä kaupungeissa suomalaisilta saakin luultavasti olla ”rauhassa” jos niin haluaa.

Jos kuitenkin haluaa informoida itseään jo ennen lähtöä tai perille saavuttua saada tukea uusiin kokemuksiin muilta suomalaisilta, niin mahdollisuudet suurissa kaupungeissa ovat hyvät, sillä suomalaiset ovat verkostoituneet melko laajalti internetin avulla.

Monet maahanmuuttoon liittyvät kysymykset on jo käsitelty Saksansuomalaisten keskusteluforumilla, joka on tosin nyttemmin jo vähän hiljentynyt aktiivisimmista ajoistaan. Monet kaupungit järjestävät myös kuukausittaisia tapaamisia kantapöydän (Stammtisch) muodossa, joiden yhteystiedot myös forumilta löytyvät. <http://suomalaiset.de/>.

Foorumin ohella varsinkin nopeita kysymyksiä varten ovat saksansuomalaisten Facebook-ryhmät hyviä kanavia erilaisista aiheista keskusteluun tai ajatustenvaihtoon. Esimerkiksi ”Suomalaiset Saksassa” on aktiivinen ryhmä, jossa käsitellään esimerkiksi kulttuurieroja, suomalaisten tuotteiden saatavuutta ulkomailla tai vaikka saksalaisen työhaastattelun ominaispiirteitä. Isommilla kaupungeilla on vielä omia ryhmiä erikseen.

<https://www.facebook.com/groups/suomalaiset.saksassa/>

Kielenopiskeluun keskittyvä ryhmä ”Finnisch-Deutsch / Suomi-Saksa”, jossa pohditaan vaikeita kielen rakenteita, ja jonka kautta voi vaikka etsiä itselleen saksalaisen suomea opiskelevan tandem-partnerin, jolloin toistensa oppimista tuetaan oman äidinkielen osaa-
misella.

<https://www.facebook.com/groups/FinnischDeutsch.SuomiSaksa/>

Lähteet

Salmi, R. 2013. Asuntoilmoituksia vapaista WH-huoneista Heilbronnissa. Valokuva 22.11.2013

Salmi, R. 2013. Berliinin päärautatieasema (Hauptbahnhof). Valokuva 23.12.2013

Salmi, R. 2013. Hampurin satama Elbe-joen varrella. Valokuva 5.1.2013

Salmi, R. 2013 Käsespätzle, Stuttgart. Valokuva 19.9.2013

Salmi, R. 2013. Olutjuhla Oktoberfest Münchenissä. Valokuva 22.10.2013

Salmi, R. 2013. Ruskan värit Heilbronnin viiniviljelmillä. Valokuva 22.10.2013

Salmi, R. 2013. Schützenfest Mönchengladbachissa. Valokuva 18.5.2013

Salmi, R. 2014. Kilianskirche Heilbronnissa, Baden-Württembergissä. Valokuva 15.5.2014

Salmi, R. 2014. Vaikka kielenopiskelun kanssa olisikin tilapäisiä vaikeuksia, ”paistaa aurinko kuitenkin aina uudelleen”. Würzburg. Valokuva 10.4.2014